

A masonry house in medieval Brno.

Brief characteristics of freestanding relics exposed during surface archaeological excavations.

The inventory published is a compendium of a catalogue resulting from a three-year project within the framework of the program "Science and Research" of the Ministry of Culture of the Czech Republic. It was drawn up by the working team of the then civil association Archaia Praha, later the company Archaia Brno o. p. s. in 2001 – 2003. It comprises the houses with medieval remains in the historical core of Brno still standing at the time of documentation, or the features uncovered through archaeological area excavations – that is 78 items in all.

Zde publikovaný inventář je stručným výtahem z katalogu, který je dílem tříletého projektu v rámci programu Věda a výzkum Ministerstva kultury České republiky. Pod názvem Měšťanský dům středověkého Brna ho zhotovil řešitelský tým pod vedením Rudolfa Procházky, jehož dalšími členy byli Dagmar Černoušková, David Merta, Marek Peška a Jaroslav Sadílek a na jehož přípravě se významně podíleli studenti Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně Petr Holub a Václav Kolařík (Procházka – Černoušková – Merta – Peška – Sadílek 2003). Nositelem bylo občanské sdružení Archaia se sídlem v Praze, projekt se však realizoval na brněnském pracovišti této organizace, od r. 2002 působící samostatně jako Archaia Brno o. p. s. Od doby ukončení rukopisné verze katalogu již uplynuly 2 roky. V této době byly znovu podrobně zkoumány domy náměstí Svobody 1 a Česká 10 v souvislosti se záchranným archeologickým výzkumem, jakož i dům Petrov 1, přičemž v prvních dvou případech byly dosavadní znalosti o gotické substanci rozšířeny, ve třetím dokonce nově zjištěny. Předložený soupis zahrnuje pouze stojící stavby a také největší „podzemní“ reliktů odkryté plošným archeologickým výzkumem, a to jak měšťanské, tak kanovnícké, jakož i objekt Staré radnice, jenž byl ostatně zpočátku také měšťanským domem. Původní rukopis zahrnuje i soupis fragmentů středověkých zděných domů zjištěných archeologickými výzkumy sondážního charakteru, zejména v souvislosti s projektem sanace brněnského podzemí (Svoboda 2001; 2005). K metodě a okolnostem zpracování jsme se vyjádřili jinde (Procházka – Merta – Peška 2004). Je třeba zdůraznit, že archiv informací, které zejména stojící stavby ještě poskytují, se stavebními úpravami stále tenčí. Soubor několika set domů se středověkými jádry, který existoval ještě na přelomu 19. a 20. století, se redukoval na několik desítek jedinců, přičemž jen menšina obsahuje dochovaná zdiva do úrovně přízemí a ještě méně do prvního patra. Relativně nejvíce obnažených, resp. zřetelně rozpoznatelných středověkých konstrukcí a stavebních prvků je stále vidět ve sklepech řady domů, v nadzemních partiích je najdeme v 11 případech. Z posledních případů ochuzení sledovaného fondu lze uvést zejména dům Česká 10, kde se nepodařilo ochránit ani část původně zcela dochovaných sklepů, ač byl středověký objekt původně zachován do výše přízemí. Navzdory nepřízní osudu najdeme v Brně stále několik opravdových skvostů, kam patří zejména Radnická 8 – Stará radnice, Radnická 2 – Nauheimův dům, Muzejní 2 – biskupský dvůr a Minoritská 2.

Účelem publikovaného inventáře je podat aktualizovaný přehled středověkých profánních staveb v brněnském historickém jádru nejen pro vědecké, ale zejména odborně-památkové účely. Nenahrazuje samozřejmě připravovanou monografii, která by měla zpřístupnit dosažené výsledky v podstatně větším rozsahu. Vývoj brněnského domu je stručně charakterizován v již uvedené publikaci (Procházka – Merta – Peška 2004), zejména nejstaršímu období, případně objektům v některých částech města je věnováno několik dalších studií (Procházka 2000; Merta 2001; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003; Merta – Peška 2001; 2003; 2006; Procházka 2003). Z hlediska dějin bádání navazujeme zejména na dílo L. Hanáka, A. Hanákové a L. Koběrské (Hanák – Hanáková 1976–1989b; Koběrská 1973); informace obsažené v nepublikovaných stavebně-historických průzkumech autorů, kteří se na tvorbě katalogu nepodíleli, byly komplexně ověřeny v terénu.

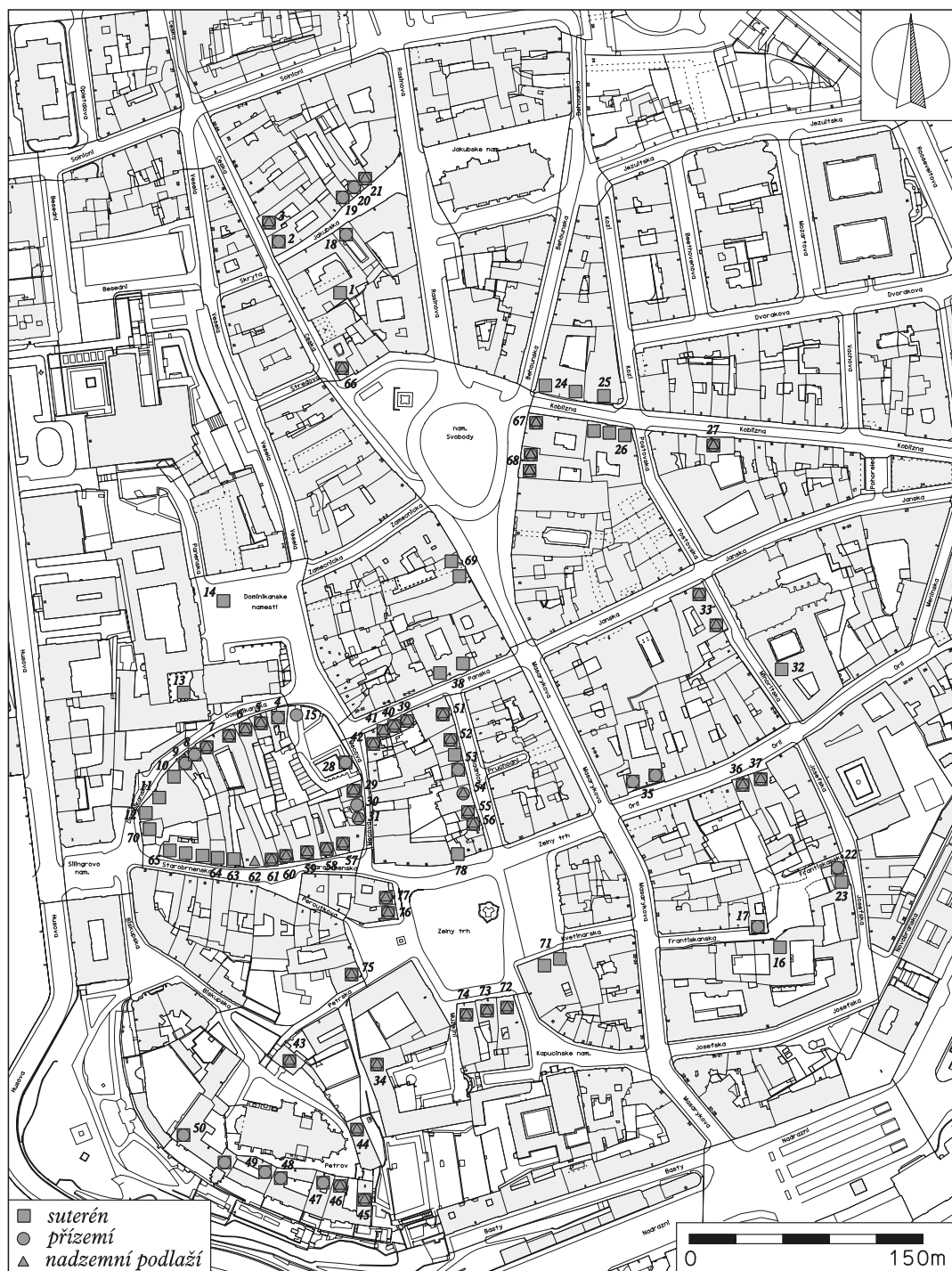
Poznání brněnských středověkých domů je stálý, nekončící proces. Nové poznatky, které v mnoha případech nutně potřebujeme k doplnění dosud jen velmi neurčitěho obrazu mnoha staveb, lze získat pouze soustavným sledováním probíhajících rekonstrukcí. Průběžná dokumentace, její analytické vyhodnocování, vše za neustálého kladení otázek – to je jediná cesta která vede k poznání středověkých domů, a to nejen v Brně. K tomu přistupuje kritické zapracování poznatků o dřevěných, resp. dřevohlinitých předchůdcích či souputnicích, s využitím datačních možností, které poskytující prameny hmotné kultury.

Na zevrubný rozbor čeká také vývoj brněnské parcelace, vyznačující se nadprůměrnou nepravdělností. Zde bude třeba se pokusit zodpovědět zásadní otázky, do jaké míry lze promítnout „historickou“ parcelaci známou z plánů 2. poloviny 18. a 1. poloviny 19. století do minulosti, k samým počátkům komunálního města, i jak bylo nejstarší členění bloků ovlivněno přechodem na zděnou architekturu. V jihovýchodní části městského areálu si lze dokonce klást legitimní otázku, zda bylo tamní osídlení z první čtvrtiny či třetiny 13. století již důsledně rozměřeno v souladu s „moderními“ vrcholně středověkými principy. V oblasti výzkumu parcelace stále nedokážeme překonat stadium poznání, ke kterému dospěl ve svých důležitých historicko-topografických pracích Oldřich Vičar (zvl. 1965; 1966).

Donedávna byly také velmi omezené možnosti srovnání s vývojem ve městech obdobného významu, zvláště na Moravě. Jak naznačují stati otištěné v tomto sborníku, situace se začíná zlepšovat zejména v Jihlavě, mnohé lze očekávat v budoucnu i ve Znojmě. Současný stav poznání nicméně naznačuje značnou nerovnoměrnost procesu vzniku typické zděné městské zástavby v českých zemích, a to i ve středně velkých královských městech.

Obr. 1.
Brno, historické jádro. Katalogizované domy se středověkými relikty.

1. Česká 6
2. Česká 8–Jakubská 1
3. Česká 10–Jakubská 3
4. Dominikánská 1,3
5. Dominikánská 5
6. Dominikánská 7
7. Dominikánská 9
8. Dominikánská 11
9. Dominikánská 13
10. Dominikánská 15
11. Dominikánská 17
12. Dominikánská 19–Šilingrovo náměstí 6
13. Dominikánské náměstí 13
14. Dominikánské náměstí – před domem 2
15. Dominikánské náměstí 23
16. Františkánská 2–4
17. Františkánská 9
18. Jakubská 4
19. Jakubská 5
20. Jakubská 7
21. Jakubská 9
22. Josefská 8–Františkánská 10
23. Josefská 10
24. Koblížná 1
25. Koblížná 3
26. Koblížná ulice 4
27. Koblížná 10
28. Mečová 2
29. Mečová 4
30. Mečová 6
31. Mečová 8
32. Minoritská 1
33. Minoritská 2–Jánská 12
34. Muzejní 2
35. Orlí 3
36. Orlí 14
37. Orlí 16
38. Panská 6–8
39. Panská 7
40. Panská 9
41. Panská 11
42. Panská 13–Mečová 1–3
43. Petrov 1
44. Petrov 2
45. Petrov 3
46. Petrov 4
47. Petrov 5
48. Petrov 6
49. Petrov 7
50. Petrov 8
51. Radnická 2
52. Radnická 4
53. Radnická 6, 8a
54. Radnická 8
55. Radnická 10
56. Radnická 12
57. Starobrněnská 2–4
58. Starobrněnská 6
59. Starobrněnská 8
60. Starobrněnská 10
61. Starobrněnská 12
62. Starobrněnská 14
63. Starobrněnská 16
64. Starobrněnská 18
65. Starobrněnská 20
66. Náměstí Svobody 1
67. Náměstí Svobody 7
68. Náměstí Svobody 8
69. Náměstí Svobody 17
70. Šilingrovo nám. 7
71. Zelný trh 4–Kapucínské náměstí 9
72. Zelný trh 5–Kapucínské náměstí 8
73. Zelný trh 6
74. Zelný trh 7
75. Zelný trh 9
76. Zelný trh 12
77. Zelný trh 13
78. Zelný trh 17

58. Starobrněnská 6	65. Starobrněnská 20	72. Zelný trh 5–Kapucínské náměstí 8
59. Starobrněnská 8	66. Náměstí Svobody 1	73. Zelný trh 6
60. Starobrněnská 10	67. Náměstí Svobody 7	74. Zelný trh 7
61. Starobrněnská 12	68. Náměstí Svobody 8	75. Zelný trh 9
62. Starobrněnská 14	69. Náměstí Svobody 17	76. Zelný trh 12
63. Starobrněnská 16	70. Šilingrovo nám. 7	77. Zelný trh 13
64. Starobrněnská 18	71. Zelný trh 4–Kapucínské náměstí 9	78. Zelný trh 17

Česká 6, č. p. 156

Dnešní dům, nárožní čtyřkřídla budova o třech patrech, je novostavbou pozdního klasicismu z r. 1845. Vznikl na místě čtyř domů. Kamenné nároží starší stavby bylo dokumentováno v suterénu východního křídla. (Koběrská 1973, 242; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek – 2004, 70; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek – 2005, 124, 125)

Česká 8 – Jakubská 1, č. p. 121

Velký dvoupatrový objekt zaujímá severní nároží ulic Česká a Jakubská. Hlavní budova při ulici Česká doplňuje trojice jednotraktových dvorních křídel uzavírajících lichoběžníkový dvůr.

Jádrem současné zástavby, představujícím nejstarší zděnou budovu parcely, je s velkou pravděpodobností velká prostora v severozápadní části suterénu, přístupná z ulice. Nějaká středověká místnost, bohužel bližší nepoznaná, se nacházela také v nároží. (Hanák – Hanáková 1981a; 1989a; Koběrská 1973, 271, 272; Procházka 1991b, 66)

Česká 10 – Jakubská 3, č. p. 155

Před demolicí r. 2003 byl objekt disponován v podobě dvoupatrové, trojkřídlé budovy. Dvou- případně trojfázová gotická substance se dochovala v suterénu pod uličním

traktem i severním křídlem, jakož i přinejmenším v obvodovém zdivu přízemí a zčásti i prvního patra. Nejstarší část sklepa spadá patrně ještě do 2. poloviny 13. případně počátku 14. století. Dům Jakubská 3 uzavíral dvůr na východní straně a průčelím dosahoval k Jakubské ulici. Neměl gotické jádro; byl rovněž odstraněn takřka současně s domem Česká 10. (Hanák – Hanáková 1976; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 80 81; Koběrská 1973, 273, 274; Merta 2001, 51)

Dominikánská 1, 3, č. p. 352, 351

Řadový dvoupatrový dům s krátkým bočním křídlem a původně i zadním dvoutraktovým křídlem, které bylo nedávno zbouráno.

Budova ve svém základním dochovaném rozsahu představuje jádro jediné vrcholně gotické stavby z přelomu 13. a 14. století. Konstrukce západní stěny v úrovni suterénu, přízemí i patra mladšího charakteru ukazuje na pozdější vložení v období renesance, stejný charakter se jeví i při pohledu z prostoru domu č. o. 3. Za nejstarší jádro lze proto pokládat uliční trakt obou dnešních domů č. o. 1 a 3. V přízemí a 2. nadzemním podlaží se dochovaly pozůstatky stavební úpravy domu ze 14. století. Dům byl tehdy orientován okapově. Zděná přestavba přízemí i patra pravděpodobně nahradila dřevohliněné, snad hrázděné konstrukce. K rozdělení

Obr. 2
Nároží dnes již neexistujícího
hostince U tří knížat na nároží ulic
Poštovské a Jánské s nepochybným
gotickým jádrem na fotografii z doby
těsně před asanací na počátku
20. století. AMB, U5, sign. XXV.

domu došlo pravděpodobně v renesanci. V současnosti je z domu uchován upravený suterén a parter. (*Hanák – Hanáková 1983b, 21–41; Koběrská 1973, 172, 173; Eliáš 1998b; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 242; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 75–83; Merta – Peška 2003, 124; Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2001; Peška 2002*)

Dominikánská 5, č. p. 350

Dvouposchodový, dvouraktový dům při ulici se vstupním koridorem v pravém traktu doprovázela až do let 1944–1945 dvě dvorní křídla svírající na jihu a západě malý dvorek. Parcela byla zmenšena o svoji nezastavěnou část ve prospěch městského domu Mečová 2 patrně v 70. letech 16. století. Nejstarší stavbu na parcele představuje relikv dřevohliněného domu z poloviny 13. století. Po jeho zániku byl vystavěn někdy před rokem 1300 první zděný dům zabírající čelo parcely. V tomto období snad k městišti patřila i parcela domu č. 7. Za nejstarší zděné jádro lze považovat sklep při komunikaci. Patří k němu i relikty zdi dokumentované v parteru nad ním. V další, ještě gotické etapě, byla stávající budova rozšířena v celém půdorysu směrem k jihu. Dům tedy získal v podstatě čtvercový půdorys. V renesanci byla celá stavba dispozičně přeřezána, z domu zůstal po rekonstrukci r. 2000–2001 uchován upravený suterén a parter, jakož i obvodové zdi druhého nadzemního podlaží. (*Eliáš 1998b; Hanák – Hanáková 1983b, 38, 39, 42–49; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 242; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 75–83; Koběrská 1973, 174; Merta 2001, 51, 52; Merta – Peška 2003, 124, 125*)

Dominikánská 7, č. p. 349

Dvouposchodový trojkřídlový dům, jehož hlavní budova představuje trojtrakt se středovým průjezdem. Při západní hranici, takřka v celé hloubce parcely se až do demolice r. 2000 nacházelo dvouraktové dvorní křídlo s pavlačemi. Nejstarší stavbu představuje pozůstatek dřevohliněného domu z první poloviny 13. století hluboko v parcele. Následovala další, jižněji položená dřevohliněná stavba, u které byly rozpoznány tři stavební fáze. Po jejím požárovém zániku byl do zásypu vsazen zděný sklípek patrně drobné hospodářské stavby, která zanikla již někdy kolem roku 1300. Za nejstarší část vlastního domu při ulici asi z 1. poloviny 14. století lze považovat sklep při komunikaci a část zdiva jihozápadní a severozápadní zdi v pravé místnosti přízemí. Dům prošel celkovou přestavbou zaměřenou na změnu dispozice na přelomu 15. a 16. století. Tehdy byl dostavěn do šířky celé parcely a výšky prvního patra, což dokládá dosud dochované zdivo průčelí. Uliční část byla podsklepena. V současnosti jsou z domu dochovány sklepy, částečně místnosti v přízemí a obvodové zdi pater. (*Eliáš 1998b; Hanák – Hanáková 1983b, 40–49; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 242; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 75–83; Koběrská 1973, 175; Merta – Peška 2003, 125*)

Dominikánská 9, č. p. 348, Dům pánů z Kunštátu

Šlechtický městský palác je rozvržen na čtyřkřídlem obdélném půdorysu s vnitřním dvorem. V dnešním renesančně zásadně přestavěném objektu se dochovaly rozsáhlé pozůstatky dvou raně gotických domů při okrajích uliční přední části široké parcely, sjednocených přibližně v polovině 14. století za pánů z Kunštátu. Středověká zdiva pocházející nejméně ze tří fází se dochovala ve sklepech a v přízemí uličního traktu s asymetricky umístěným průjezdem, jakož i v parteru dvou bočních dvorních křídel. K raně a vrcholně

gotickému jádru byl v pozdní gotice připojen východní dvorní trakt, přičemž jižní a západní stranu městského obklopovala ohradní zeď. Tehdy došlo také k zaklenutí východního raně gotického sklepa a připojen byl cihlový sklípek pod komunikaci. (*Eliáš 2000b; 2001; Hanák – Hanáková 1983b; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 244; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 70–72; Koběrská 1973, 176, 177; Merta 1997; 2001, 54; Merta – Peška 2003, 125, 126; Procházka 1997a; 1999b; Procházka – Merta – Peška 2004, 177, 178*)

Dominikánská 11, č. p. 347

Řadový dvouraktový dům až do počátku 80. let 20. století se dvěma dvorními křídly.

Gotické jádro nejspíše z počátku 14. století se podařilo vymezit v zadním sklepe, původně přístupném ze strany ulice schodištní šjí. Nejspíše v 15. století byl interiér rozdělen, v další pozdně gotické fázi následovalo rozšíření suterénu a patrně i přízemí směrem do dvora. (*Hanák – Hanáková 1983b, 61–67; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 242; Koběrská 1973, 178, 179; Merta 2001, 52, 53; Merta – Peška 2003, 125, 126; Merta – Procházka – Sadílek 1999; Procházka 1987; 1991a; 2000, 46–50*)

Dominikánská 13, č. p. 346

Řadový dvouposchodový dům, hloubkově dvouraktové dispozice uliční části. Jádro stavby snad z 1. poloviny 14. století tvořil jednoprostorový dům obdélného půdorysu, dochovaný nejlépe v suterénu přisazeném k uliční čáře. (*Hanák – Hanáková 1983b, 68–75; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 242; Koběrská 1973, 179; Merta 2001, 53; Merta – Peška 2003, 125, 126; Merta – Procházka – Sadílek 1999; Procházka 1987; 1991a; 2000, 46–50*)

Dominikánská 15 – městský pivovar, č. p. 342

Před demolici v letech 1983–1984 měl dům charakter souvislého bloku zaujímajícího celou parcelu. Jediný dodnes zřetelný pozůstatek gotického jádra domu nejasného stáří představuje levý sklep při ulici, až pozdně gotický je mladší sklep pod komunikací. (*Hanák – Hanáková 1983b, 76–84; Koběrská 1973, 180; Merta – Peška 2003, 126; Procházka 1987; 1991a; 2000, 46–50*)

Dominikánská 17

Až do poničení válečným bombardováním a konečně demolice v r. 1982 zaujímal parcelu třípatrový dům členité dispozice, dle dostupných informací spíše novověkého stáří. Nadzemní část domu nahradila po zřícení původní třípatrové stavby. Nejstarší dochované jádro představoval obdélný sklep při ulici, doplněný asi v pozdní gotice vysunutým sklepem pod komunikací. (*Hanák – Hanáková 1983b, 85–88; Koběrská 1973, 181, 182; Merta – Peška 2003, 126; Procházka 1991; 2000, 46–50*)

Dominikánská 19 – Šilingrovo náměstí 6

Původní objekt, jehož zaměření jsme neměli k dispozici, nahradila po poničení válečným bombardováním a demolici v r. 1978, již podlehly i sklepy, recentní replika. Středověké jádro původního suterénu představovala obdélná prostora při komunikaci. Snad následně byl nárožní prostor směrem k domu Šilingrovo náměstí č. 7 doplněn nepravidelným čtyřúhelným útvarom. V závěru gotiky lze předpokládat výstavbu drobných sklípků, vybihajících pod komunikací ze starších prostor, jakož i výstavbu domu nejasné funkce na jižním okraji dvora. (*Hanák – Hanáková 1983b, 85–09; Koběrská 1973, 181, 182; Merta – Peška 2003, 126; Procházka 1991; 2000, 46–50*)

Dominikánské náměstí 1, č. p. 196

V prostoru rájského dvora dominikánského kláštera, s jehož existencí lze počítat po r. 1230, byly v roce 2002 odhaleny základy zděného nepodsklepeného domu a severně od něj relikty dřevohliněného suterénu. Oba objekty se vzájemně nedotýkaly a lze je rámcově klást do první poloviny či spíše třetiny 13. století. Lze předpokládat, že předcházely výstavbě budov konventu, jejichž nejstarší část spadá do 40. let 13. století. (Ambroz – Kroupa 1990; Dřimal 1947; Bureš 1960; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 66–69; Holub – Merta – Peška – Zůbek 2003, 56–58; Libal 2001, 37, 38; Kuthan 1994, 70–72; Merta 2001, 53; Peška 2002; Prokop 1904, 309–310; Samek 1994, 171)

Dominikánské náměstí – vozovka před domem č. 2 (č. p. 656)

Objekt zaujímal dvě středověké parcely spojené v novověku. Před asanací na počátku 20. století zabíral celou šířku severní strany náměstí až po kapli sv. Cyrila a Metoděje, s níž byl spojen. Dispozice zasahovala do hloubky bloku mezi ulicemi Panenskou a Veselou.

Nejstarší známou středověkou stavbu v prostoru původní západní parcely představuje pozůstatek okapově orientovaného dřevohliněného domu z poloviny 13. století. Následný vrcholně středověký zděný dům, který tuto stavbu nahradil, reprezentuje v gotice plochoštrový sklep s cihlovým pasem nesoucím příčku přízemní. Patrně v období gotiky, snad ve 14. století, vznikl dům na východní parcele mezi Královskou kaplí a věží, z něhož se dodnes zachoval pouze sklep. Sklep tohoto domu byl přestavěn v pozdní gotice, kdy z něj byla pod náměstí vyražena chodba a malý sklípek křížového půdorysu.

Po demolici v letech 1904–1905 zůstaly zachovány pouze sklepní prostory při někdejší uliční čáře. (Borský – Čermoušková 2001; Dvorská 2002; Flodrová 1995; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 243; Holub – Peška – Merta – Sadílek 2002; Holub – Merta – Peška – Zůbek 2003, 43–56; Merta 2001, 53; Procházka 1995; 1997e)

Dominikánské náměstí 13, č. p. 353

Původní dům byl demolován po vážném poškození v závěru 2. světové války. Před demolicí šlo o čtyřkřídlovou dvoupatrovou stavbu s úzkým obdélným dvorkem. Archeologickým výzkumem z r. 1990 a 2000 byly odkryty zbytky zdíva původně patrně nepodsklepeného vrcholně

středověkého domu přisazeného v uliční čáře. (Eliáš 2000a; Himmelová – Procházka 1993; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 82; Merta – Kováčik – Peška – Procházka – Sadílek 2001, 85–87; Procházka – Himmelová 1995)

Františkánská 2–4, č. p. 501

Barokní františkánský klášter využil starší pozdně gotický dům obdélného půdorysu, rozčleněný na tři prostory.

Dochoval se pouze v suterénu při ulici. (Hanák – Hanáková 1983a; 1987 c, 56–60; Koběrská 1973, 88–90; Samek 1994, 205)

Františkánská 9, č. p. 497

Nárožní stavba byla komponována v podobě trojkřídlového útvaru. Nejstarší objekt při komunikaci představoval v přední části podsklepený dům nejpozději z přelomu 13. a 14. století, v pozdní gotice rozšířený do dvora. Až do postupné demolice v letech 1990 a 2000 byl dochován do výše přízemí a zčásti i prvního patra. (Eliáš 1986a; Hanák – Hanáková 1987c, 137–155; Himmelová – Kundera – Procházka – Unger 1993, 85; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 243; Koběrská 1973, 94; Himmelová – Procházka 1993, 101; Merta 2001, 54; Merta – Peška – Sadílek 2001; Procházka 2000, 52–55)

Jakubská 4, č. p. 120

Čtyřpatrový dům před radikální přestavbou r. 1991 trojkřídlový, na mapě stabilního katastru čtyřkřídlový, s úzkým obdélným dvorem zcela sevřeným zástavbou. Suterény skrývají nepochybně gotická zdíva, jejichž poznání je zatím omezeno. Nejstarší jádro snad tvoří prostory při ulici, ke kterým byl patrně dodatečně přistavěn další hloubkový trakt. (Hanák – Hanáková 1989a, 25–29; Himmelová – Kundera – Procházka – Unger 1993, 86; Koběrská 1973, 243, 244)

Jakubská 5, č. p. 123

Řadový dvoupatrový dům, vystavěný na úzké parcele, je v přízemí hloubkově dělen do tří příčných traktů. Gotické jádro je rozpoznatelné pouze ve střední prostoro suterénu, snad druhotně zmenšené příčkou. Zbytky ostění portálu svou orientací ukazují na výstup severním směrem do dvora parcely. (Hanák – Hanáková 1989a, 25–29; Koběrská 1973, 276, 277)

Obr. 3
M. Groer, nároží Sedlářské
(Masarykovy) a Jánské ulice, 1644,
olej na plechu (30,5 × 41,5 cm),
Moravská galerie inv. č. 2348.

Jakubská 7, č. p. 124

Dvoupatrový řadový dům byl na mapě stabilního katastru z r. 1825 i plánu města z r. 1846 doplněn dvěma nestejně dlouhými dvorními křídly. Nejstarší jádro představuje sklepní místnost při ulici, ještě ve středověku doplněná o další místnost do dvora, jakož i o malý sklípek pod komunikací. Gotické je patrně i odpovídající zdivo přízemí. (Hanák – Hanáková 1989a, 30–35; Koběrská 1973, 278, 279)

Jakubská 9, č. p. 125

Středověká část dvouraktového dvouraktového domu, doprovázeného úzkým dvorním křídlem při západní hranici parcely, byla rozpoznána ve sklepní prostře při ulici, z níž je také přístupná. (Hanák – Hanáková 1989a, 36–41; Koběrská 1973, 280, 281)

Josefská 8–Františkánská 10, č. p. 504

Hlubkově orientovaný dvoupatrový objekt bez prokazatelně zjištěných nadzemních středověkých konstrukcí nahradila po demolici r. 1995 volná historizující napodobenina. První zděnou stavbu na parcele představoval převážně kamenný plochostropý sklep v zadní části dispozice pozdně gotického stáří. Fragments nadzemního cihlového zdiva naznačují alespoň částečné dochování zděných konstrukcí i v přízemí. (Černoušková 1992; Procházka 1996a; 1999c; 2000, 57, 58)

Josefská 10, č. p. 505

Dvouraktový dvoupatrový dům byl archeologicky zkoumán po demolici nadzemních podlaží r. 1996. Dnes zde stojí historizující napodobenina s fragmenty ponechaných konstrukcí v suterénu. První zděnou stavbu pozdně gotického stáří představovala dvouraktová stavba v čele parcely, z níž se dochoval plochostropý sklep při ulici a až do demolice nepochybně i části přízemí. (Eliáš 1995; Hanák – Hanáková 1987c, 72–76; Koběrská 1973; Procházka 1997 b; 1999d; 2000, 58–60)

Kobližná 1 – Dům šlechtičen, č. p. 683

Dva středověké domy nahradil výstavný barokní palác čtyřkřídlého půdorysu, jehož zdiva odstranila vyjma sklepů starší konstrukce. Nejstarší zděnou stavbu zřejmě zastupuje fragment zdi zjištěný ve statické sondě ve dvoře, nelze ji však určitěji časově zařadit. Středověká zdiva ve východním sklepe jsou nejspíše mladšího data a lze je spojit s jedním ze dvou uvedených domů. (Eliáš 1999; Koběrská 1973, 253–256; Voldán 1961; Samek 1994, 141)

Kobližná 3 – Althanský palác, č. p. 683

Barokní palác využil a zčásti nahradil konstrukce staršího, mimořádně rozsáhlého středověkého domu v nároží ulice Kobližné a Kozi. Veškerá historická zástavba byla zničena ve dvou etapách v letech 1945 a 1987 a nahrazena moderní novostavbou. Gotické byly čtyřprostorové sklepy při Kobližné a Kozi ulici, jakož i pod severním dvorním křídlem. Stavební vývoj nelze dnes detailně rekonstruovat, je však pravděpodobné, že vůči Kozi ulici vymezovala parcelu nejdříve pouze obvodová zeď zapuštěná asi ve 14. století do nedlouho předtím zaniklých suterénů dřevohliněných domů ze 13. až počátku 14. století. (Hanák – Hanáková 1986; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 101–103; Merta 2002; Voldán 1961; Procházka 2000, 60–63)

Kobližná ulice 4 – Schrattenbachův palác, č. p. 70

Tříposchoďový nárožní dům s průjezdem v ose průčelí do ulice Kobližné. Barokní budova je koncipována přibližně na lichoběžném půdorysu se čtvercovým, ze všech stran obestaveným nádvořím.

Ze záznamů městských účetních a pamětních knih a rejstříků ze 14. století lze dle O. Vičara ze značnou pravděpodobností odvodit, že současná stavba zahrnuje původně tři středověké parcely orientované do ulice Kobližné, což se částečně podařilo doložit archeologickými výzkumy i stavebně-historickým průzkumem sklepních prostor. Kromě pozůstatků nejstarší dřevohliněné zástavby, představované reliktů tří sklepů, zde byla identifikována dvě středověká zděná jádra, dostavovaná ještě v gotice nehlédě k následným obdobím. (Eliáš 1983; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 242; Koběrská 1973, 227–228; Merta – Peška 1999a; Merta 2001, 50; Merta – Peška 2006; Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 35–61; Samek 1994, 141; Vičar 1965, 282)

Kobližná 10, č. p. 64

Třípatrový dům s fragmentem dvorního křídla, jehož jižní část byla zničena r. 1945, obsahuje zřejmě v uličním křídle četné konstrukce středověkého původu. Jsou patrně nejen ve sklepech, ale i v přízemí, kde je prezentován jeden líc lomového zdiva. Nejstarší zjištěnou aktivitu asi ještě ze 13. století představuje obdélný kamenný dům s výstupem do ulice, identifikovatelný v úrovni I. suterénu v západní části dispozice. Náleží k němu i zminěná zeď v přízemí. Ještě v pozdní gotice či na počátku renesance byl tento sklep zaklenut a na východní straně připojena další místnost. (Crhonek (nedat.); Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 242; Koběrská 1973, 221, 222; Merta 2001, 50, 51; Procházka 1998c; 1999e)

Mečová 2 – Stará mincovna, č. p. 359

Historický objekt někdejší mincovny rázu čtyřkřídlého paláce s dvoupatrovým dvouraktem při ulici na mimořádně velké parcele byla zlikvidována po poškození v závěru II. světové války a jeho pozůstatky definitivně zničeny novostavbou v r. 2000. Pozůstatky středověkých konstrukcí byly zjištěny archeologickým výzkumem pouze v uličním traktu a v předních částech dvojice postranních dvorních křídel. Šlo o rané gotický, okapově orientovaný dům obdélného půdorysu v čele městiště, k němuž se nejspíše až v pozdní gotice připojila zminěná dvorní jednoprostorová křídla. (Hanák – Hanáková 1983b, 111–119; Himmelová – Kundera – Procházka – Unger 1993; Himmelová – Procházka 1993; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 81, 82; Merta 2001, 48; Merta – Kováčik – Peška – Procházka – Sadílek 2001, 85–87; Merta – Peška 2003, 128; Procházka 2000, 63; Procházka – Himmelová 1995, 241)

Mečová 4, č. p. 356

Dvouposchoďový dům původně trojtraktové dispozice s průchodem vlevo doprovází protáhlý dvorek. Barokní stavba prošla radikální klasicistní přestavbou. Nejstarší část domu představuje pozůstatek kamenného zdiva dokumentovaného v severních místnostech přízemí, snad z poloviny 14. století. Této stavební fázi nelze přiřadit žádný sklep. Stavba byla dvouprostorová. Ve druhé polovině 15. století došlo k celkové přestavbě. Objekt byl vybaven sklepem, zastavěn byl i prostor nad průjezdem, v němž byly vyzděny dvě slepé arkády. Pozůstatky této stavební etapy jsou patrné i ve 2. nadzemním podlaží. V letech 2003–2004 prošel dům radikální rekonstrukcí. (Eliáš 1997; Hanák – Hanáková 1983b, 120–130; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 243; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 62–64; Koběrská 1973, 198; Merta – Peška 2003, 128)

Mečová 6, č. p. 357

Dvouposchodový dům s krátkým dvorním křídlem na pravé straně dvora. Uliční část tvořil trojtrakt se středovým průchodem. Do pravé strany dvora bylo vestavěno krátké křídlo. V letech 1996–1997 bylo zbouráno dvorní křídlo a celý prostor dvora byl zastavěn. Nejstarší stavbu představuje relikv sklepa dřevohliněného domu. Pozůstatkem první bezpečně doložené zděné stavby z poloviny 15. století je místnost v severní polovině domu, který je v ostatních konstrukcích zjevně až renesančního stáří včetně sklepů.

Dům prošel poměrně citlivou rekonstrukcí v letech 1996–97. Přízemí i první patro zůstaly zachovány. (Hanák – Hanáková 1983b, 137–144; Koběrská 1973, 183, 184; Merta – Peška 1997; Merta – Peška 2003, 128; Peška 1999b, 290; Šedo 1996)

Mečová 8, č. p. 358

Radový dům představuje srostlici dvou celků. Jižní dům je třípatrový jednotrakt s přiloženým schodištvým přístavkem, severní představuje dvoupatrový dvoutrakt. Na severní straně vyběhá za dům č. o. 6 malý dvorek. Nejstarší část stavby je zachována v podobě hrázděných konstrukcí v severní části přízemí a patra. Dům vznikl někdy okolo roku 1450. První stavba byla hrázděná, pole hrázdění byla vyplněna sušenými cihlami z hlíny s velkou příměsí slámy, interiér byl obložen deskami zasazenými v drážkách trámového skeletu. V roce 1554 byl dům rozdělen na dva samostatné objekty. Další výrazný stavební ruch dokládají opět data získaná dendrochronologickou analýzou z dřevěných konstrukcí domu k období kolem 1660. V této době bylo vystavěno uliční průčelí do výšky druhého patra, byla vystavěna chodba a zastavěna jižní část domu. Otázkou zůstává datace sklepa pod jižní stranou domu, tedy na předpokládané druhé parcele. Dle popisu L. Hanáka by snad mohl náležet ještě závěru gotiky, chybí k němu však náznak sebemenší nadzemní části datované do tohoto období. Je tedy možné, že byl vystavěn v renesanci. V baroku snad byly obě stavby sloučeny. Zároveň byly dobudovány sklepy pod domem. Sklep zabíhající pod ulici Mečovou je barokní. Třetí podlaží a krovy byly vystavěny kolem roku 1800.

Dům prošel diskutabilní rekonstrukcí, některé části dřevěných konstrukcí byly přiznány. (Eliáš 1998c; Hanák – Hanáková 1983b, 137–144; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 243; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 65, 66; Kinc 2001; Koběrská 1973, 183, 184; Merta – Peška 2003, 128, 129; Merta – Zůbek 2002; Samek 1994, 147; Procházka – Merta – Peška 2004, 180, 181)

Minoritská 1 – dům v areálu minoritského kláštera, č. p. 469

Pod střední chodbou minoritského kláštera byla archeologickým výzkumem v r. 1990 odkryta část půdorysu suterénu pozdně románského domu takřka obdélného půdorysu s fragmentem jakési předsínky na severní straně. Objekt, který porušil soujámí z počátku 13. století, zanikl při výstavbě západního křídla řádového domu s ambitem ve 2. polovině 13. století. (Eliáš 1985; 1986b; Hanák – Hanáková 1987c; Koběrská 1973, 113–117; Merta 2001, 47; Procházka 1999a; 2000, 65–72; 2003; Procházka – Loskotová 1996)

Minoritská 2 – Jánská 12, č. p. 470

Dochovaný dvoupatrový nárožní dům svírá svými třemi dvorními křídly lichoběžníkový dvorek. Mimořádně rozsáhlá středověká substance je dnes v úplnosti patrná

jen v suterénech a zčásti v přízemí. Lze zde rozpoznat dvě jádra z 2. poloviny 13. až počátku 14. století. Nejstarší část jižního domu představuje hloubkově orientovaná, podsklepená stavba obdélného půdorysu, v suterénní části dosud trojprostorová. Byla stavěna ve dvou etapách, přičemž na severní straně byl zpočátku ponechán volný průjezd. Snad až ve 14. století byla přistavěna severní nepodsklepená prostora, každopádně ve 2. polovině tohoto věku vybavená bohatým systémem žebrových kleneb a arkád. Je velmi pravděpodobné, že ještě ve středověku byly doplněny další přízemní místnosti dále k severu.

Severní, nárožní městiště zaujal nejdříve asi podsklepený, rovněž trojdielný trakt, který asi také nezaujímal celou šířku parcely při Jánské ulici. V závěru středověku vznikl nepravidelný severní sklípek druhého suterénu pod komunikací, o něco mladší může být jeho protějšek na jižní straně. (Koběrská 1973, 125, 126; Merta 2001, 43, 44; Samek 1994, 145; Procházka – Merta – Peška 2004, 178–180)

Muzejní 2 – biskupský dvůr, č. p. 295

Nejstarší známá budova probošství kapituly u sv. Petra uváděná poprvé r. 1306 a r. 1567 zakoupená olomouckým biskupem Stanislavem Pavlovským. Dvoukřídlovou pozdně gotickou dispozicí, významně rozšířenou a přestavěnou v renesanci, doplnila blíže nedatovaná, snad ještě v jádru pozdně renesanční budova na jižním okraji dvora, odstraněná a nahrazená novostavbou tzv. d'Elvertova křídla v 19. století. Do první fáze, přesněji nedatovatelné, patrně však ne starší r. 1300, lze klást polosuterénní místnost v jižním křídle při dvorním koutu. Dílem velkolepé pozdně gotické přestavby je palác z cihlového zdiva, dochovaný do výše dvou podlaží, v renesanci ovšem pozměněných. Doprovází ho štíhlá pozdně gotická věž přiložená k severní budově. Kromě řady dochovaných a prezentovaných detailů zčásti z vysokých cihel je třeba upozornit na fresky v tzv. kapli věže z počátku 16. století. (Hálová – Jahodová 1947, 84; Hanák – Hanáková 1987b, 56–65; Himmelová 1995; Jerábek – Kroupa a kol. 2005, 45–91; Koběrská 1973, 69–72; Kratinová 1950; Prokop 1904 (III), 841, 842; Samek 1994, 139, 140; Vítovský 1999, 217, 218)

Orlí 3, č. p. 482

Historický dvoupatrový čtyřkřídlový dům skrývá poměrně rozsáhlou, jen částečně poznanou středověkou substancí ve sklepech a přízemí. Šlo původně snad o tři, později o dva domy sloučené r. 1688 do barokního paláce. Nejstarší zděná stavba na parcele východního, lépe poznaného domu, dochovaná jen v archeologicky zjištěných fragmentech, byla odstraněna při výstavbě sklepa v pravé části uličního traktu ještě ve 13. století. V pozdní gotice bylo jádro rozšířeno, v přízemí vznikl arkádami a sedilemi členěný průjezd. Ze západního domu bylo ve sklepech rozpoznáno jednotraktové gotické jádro členěné jedinou příčkou. Bylo přístupné schodištvou šíjí z ulice. (Borský – Černoušková 1998; Hanák – Hanáková 1985b; 1989b; Koběrská 1973, 127; Merta 2001, 48, 49; Peška 1997; 1999c; Procházka 1998b)

Orlí 14, č. p. 490

Třípatrový dům trojkřídlového půdorysu s úzkým obdélným dvorem obsahuje prozatím takřka nepoznatelnou středověkou substancí; gotický je nepochybně suterénní, hloubkově orientovaný dvoutrakt při ulici, jehož zdivo pravděpodobně přesahuje i do přízemí. (Hanák – Hanáková 1985a, 34–43; 1987b, 97–106; Koběrská 1973, 96)

Obr. 4
Pohled na dům Panská 6–8 z roku 1908. AMB – Nová sbírka fotografií 110–1014.

Orlí 16 – Stará pošta, č. p. 491

Třípatrový čtyřkřídlý dům s obdélným dvorem náleží k posledním dochovaným historickým stavbám v Orlí ulici. Poznání nejstarších etap jeho vývoje je však zatím značně omezeno. Je pravděpodobné, že středověké zděné jádro se nachází v trojtraktovém uličním křídle. V suterénu se nachází cihlový oblouk gotické příčky, obvodová zdiva jsou vzhledem k omítce posuzovatelná jen hypoteticky. Snad v pozdní gotice byl připojen zadní sklep. Ještě ve středověku mohla být zastavěna původně volná východní část parcely, kde lze předpokládat nejstarší vjezd na dvůr. (Cejnková – Loskotová 1992; Hanák – Hanáková 1985a, 19–33; 1987c, 107–121; Koběrská 1973, 97, 98)

Panská 6–8, č. p. 393, 394

Dnešní dům na čtyřkřídlém půdorysu je novostavbou vybudovanou po r. 1908. Archeologický výzkum odkryl ve dvoře pozůstatky suterénu dvou středověkých domů, v baroku začleněných do Serenyiovského paláce rovněž čtyřkřídlé dispozice. Západní stavba měla patrně trojdlílný půdorys, který vznikl dvoufázovým vývojem, přičemž klenba je dílem pozdní gotiky. Východní dům vznikl snad poněkud později. (Čiháliková 2004; Holub 2005; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2004, 77–79; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 244; 2005, 128–133)

Panská 7, č. p. 364

Dvouposchodový, podélně orientovaný dvoutraktový objekt s krátkým dvorním křídlem na jižní straně se vydělil z velké nárožní parcely domu Radnická 2. Bez hloubkového průzkumu nelze rozhodnout, zda obvodové zdi jádra objektu jsou gotické nebo až renesanční. Existence domu již r. 1529 dovoluje soudit, že jeho jádro spadá ještě do pozdní gotiky. (Hanák – Hanáková 1989b, 284–289; Koběrská 1973, 134, 135)

Panská 9, č. p. 363

Dvoupatrový, dodatečně v levé části předělený dvoutrakt se vydělil na počátku 16. století z velké nárožní parcely domu Radnická 2. K nejstaršímu jádru náleží dvouprostorový suterén s cihelnými pasy ve zdivu. (Gardavský 1992; Hanák – Hanáková 1989b, 279–283; Koběrská 1973, 135)

Panská 11, č. p. 362

Dvoupatrový objekt patří vedle Panské č. 13 mezi nejmladší domy na městišti separovaném asi až po polovině 16. století

z nárožní parcely domu Radnická 2. Objekt byl přiložen ke starší základové zdi domu Panská 13 nejspíše pozdně gotického stáří. Raně renesanční, resp. goticko-renesanční je především větší část sklepa, původně trojprostorového. (Hanák – Hanáková 1989b, 276–278; Koběrská 1973, 136)

Panská 13–Mečová 1–3, č. p. 361, č. p. 361

Dvoupatrová nárožní budova s jedním dvorním křídlem obsahuje v suterénu patrně ještě pozdně gotický klenutý sklep, vysunutý do ulice Panská. Zdá se, že podsklepení vlastní budovy je zčásti renesančního stáří, gotické jsou pouze severní a část západní obvodové zdi. (Hanák – Hanáková 1989b, 271–275; Koběrská 1973, 131)

Petrov 1, č. p. 275

Patrový, ve dvou úrovních podsklepený dům č. p. 275, charakterizuje obdélný půdorys okapové orientace. Nejstarší zděný objekt byl vystavěn současně s přílehlou „hradbou“ v závěru 13. století. Jednalo se o trojdlílnou dispozici, jejíž pozůstatky jsou obsaženy ve sklepech a částečně v přízemí domu. Ještě v průběhu vrcholného středověku bylo vystavěno krátké křídlo orientované do ulice Petrská. Následně bylo do vzniklého koutu ve dvoře přiloženo věžovité schodiště. Většina středověkých konstrukcí zanikla při renesanční přestavbě domu v závěru 16. století. Na přelomu roku 2005/2006 prošel dům citlivou rekonstrukcí. (Borský 2005; Samek 1994, 138)

Petrov 2 – kanovnícký dům, biskupská konzistoř, č. p. 274

Třípodlažní budova obsahuje gotické konstrukce ve všech podlažích. Nejstarší jádro představuje klenutý dvouprostorový sklep nepochybně ještě ze 13. století; v přízemí lze oprávněně předpokládat středověká zdiva nad půdorysem suterénu, stejně jako u podlaží třetího, které je vzhledem k užití vysokých cihel i dochovanému překladu portálu nejspíše pozdně gotického stáří. Tato nejmladší gotická fáze zaujímala větší prostor než nejstarší jádro. Z velké části dochovaná ohradní zeď na východní straně domu je v nejnižších partiích patrně vrcholně gotická, v horní části pozdně gotická se zazděným cimbuřím. (Hanák – Hanáková 1979, 150–155; Holub – Kolařík 2003; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2004, 57–59; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 244; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 89, 90; Koběrská 1973, 45; Procházka 1996b, c, e, f; 1997d; 1999f; Samek 1994, 139)

Petrov 3 – dům choralistů, č. p. 621

Obdélná, jednopatrová stavba štitové orientace, převážně pozdně klasicistního rázu obklopuje spolu se dvěma křídly domu Petrov 4 obdélné nádvoří. Objekt skrývá v takřka celé hloubce pozdně gotické, pouze jedním velkým oknem osvětlené přízemí, dnes sloužící jako sklep se třemi dochovanými obvodovými zdmi. Východní a jižní byly budovány převážně z vysokých cihel na principu segmentově zaklenutých, zaslepených arkád. (Ambroz 1997a; Hanák – Hanáková 1979, 156–158; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 243; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 57–59; Koběrská 1973, 46; Procházka – Sadílek 2001; Samek 1994, 139)

Petrov 4 – kanovnický dům, č. p. 273

Jednopatrová budova dvoukřídlé dispozice skrývá v zadní části západního traktu raně gotickou sklepní místnost, možná dodatečně přistavěnou ke staršímu zdivu. Vstup s dochovaným portálem spíše pozdně gotického stáří je orientován do hloubi parcely. Středověká zdiva nepochybně pokračují v přízemí, dnes nejsou vzhledem k omítce ověřitelná. (Ambroz 1997b; Hanák – Hanáková 1979, 156–158; Merta 2001, 54; Samek 1994, 139)

Petrov 5, č. p. 272

Dnes řadový dvoupatrový dům trojkřídlé dispozice kolem obdélného dvora, přistavěný k hradbě. Vzhledem k přítomnosti viditelného kamenného zdiva v suterénu lze zatím pouze konstatovat přítomnost středověkého zděného domu v přední části parcely, na východní straně přisazeného k její hranici. (Ambroz 1997a; Hanák – Hanáková 1979, 159–162; Koběrská 1973, 49, 50; Sadílek 1999; Samek 1994, 139)

Petrov 6, č. p. 271

Jednopatrová budova domu trojkřídlé dispozice prozrazuje středověkou substanci zatím především ve sklepech. Zdá se, že nevelké nejstarší zděné jádro u městské hradby se rozrostlo v pozdní gotice ve složitější, nejméně dvoukřídlou dispozici. (Čermoušková 1995b; Hanák – Hanáková 1979, 163–167; Koběrská 1973, 49, 50; Samek 1994, 139)

Petrov 7, č. p. 270

Jednopatrový řadový dům, trojkřídlý. Nejstarší jádro skrývá sklepní místnost v přední části městiště, kterou charakter zdiva dovoluje řadit ještě do 13. století. V průběhu středověku se podsklepení rozšířilo na celý uliční trakt. Snad v pozdní gotice vzniká i jižní trakt podél městské hradby, nejde-li jen o ohradní zeď. (Hanák – Hanáková 1979, 168–170; Koběrská 1973, 53; Samek 1994, 139)

Petrov 8 – biskupská rezidence, č. p. 269

Dvoupatrový objekt biskupské rezidence je tvořen třemi křídly obklopujícími dvůr, při komunikaci vymezený zalomenou zdí. Stavebním a archeologickým výzkumem byla zjištěna dvě zděná podsklepená jádra přiložená nejspíše až ve 14. století k podstatně starší hradbě. Gotická je též vnitřní zeď severozápadního křídla. Kromě toho byl zachycen zatím nepřiraditelný fragment kamenné zdi ve dvoře. (Čermoušková 1995a; Geislerová – Procházka 1994b; 1995a; Hanák – Hanáková 1979, 172–177; Koběrská 1973, 55, 56; Procházka 1996c, d, e, f; 1997e; Samek 1994, 138)

Radnická 2 – Nauheimův dům, č. p. 365

Dvoupatrový nárožní dům téměř čtvercového půdorysu lze zařadit k tzv. domům na široké parcele se středovým průjezdem. Rozsah středověkých zdí je v brněnských poměrech vysoce nadprůměrný, byť v plném rozsahu zatím nemohl být zjištěn. Nelze též zatím dospět k jednoznačné rekonstrukci stavebního vývoje. Středověké jsou dvě sklepní místnosti pod pravým křídlem, třetí prostora připojená na jižní straně, kterou povětšinou nerespektují rovněž středověká zdiva přízemí, byla připojena nepochybně později. Gotické jsou oba souběžné přízemní trakty, průjezd byl v dnešní podobě vybudován v pozdní gotice. Levý, tedy jižní trakt obsahuje zadní klenutou místnost hlásící se někde k polovině 14. století, což je nepochybně datum post quem pro výstavbu nejen této, ale i přední prostory při ulici. Gotická zdiva byla místy zjištěna i v prvním patře. V pozdní gotice nabyl dům rázu impozantního, nejméně třípodlažního městského paláce, jehož parcela sahala až k Mečové ulici. Na počátku 16. století se z ní vydělila městiště domků postupně budovaných při Panské ulici. (Čihalík 2002; Čihalíková 2002; Hanák – Hanáková 1989b, 201–205; Samek 1964, 155; 1994, 145, 146)

Radnická 4, č. p. 366

Široké trojtraktová budova se středním průjezdem. K jádru zděné domovní zástavby můžeme s jistotou přiřadit střední prostoru suterénu jižního traktu; gotické je i obvodové zdivo sklepní místnosti při ulici, oddělené od sousední prostory pasem z vysokých gotických cihel. Středověké substance lze s vysokou pravděpodobností předpokládat i ve zdivu přízemí. (Koběrská 1973, 139, 140; Hanák – Hanáková 1989b, 206–209; Samek 1964, 155–157; 1994, 147)

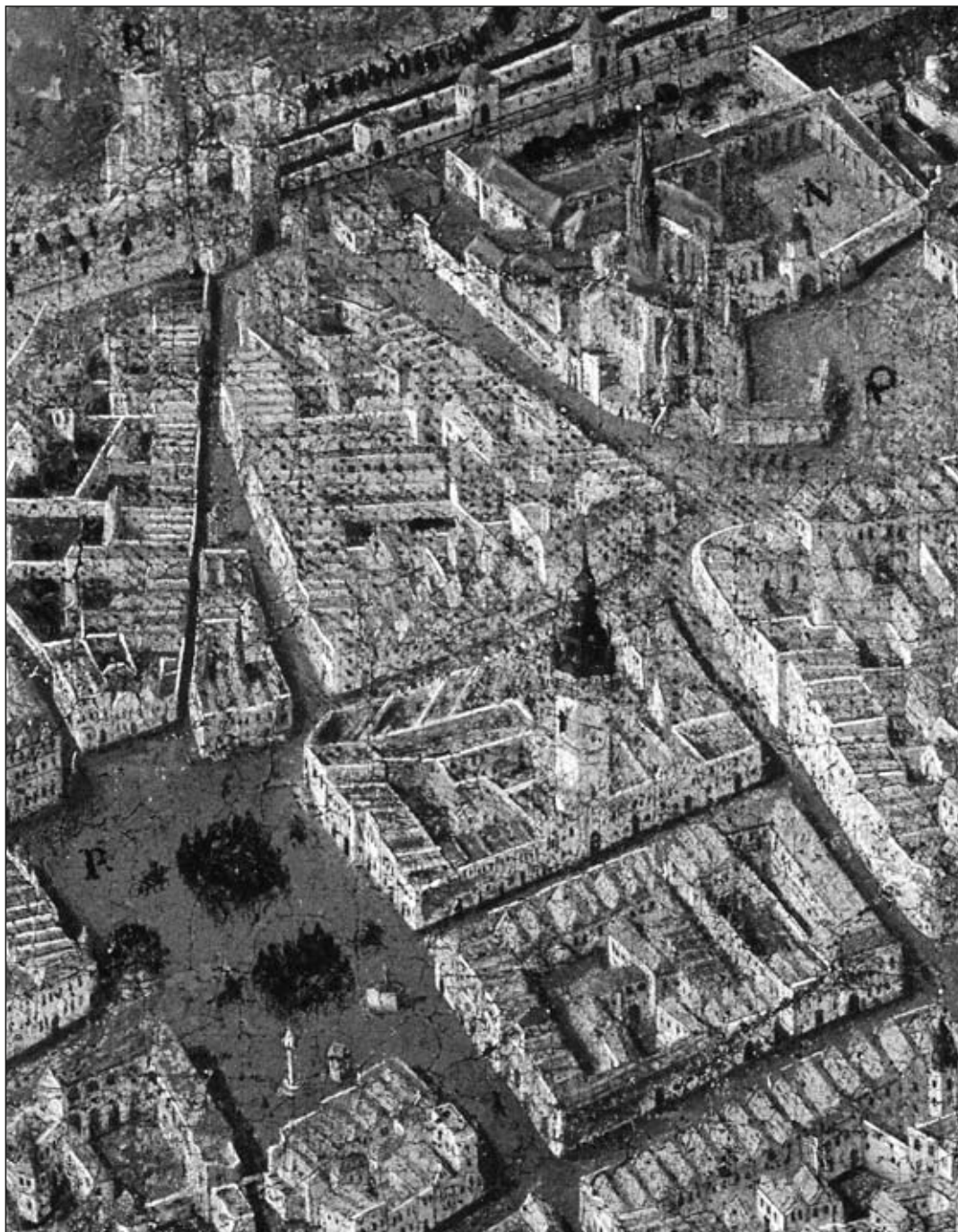
Radnická 6, 8a, č. p. 367

Dům č. 6. Dvoupatrový objekt je disponován v podélné dvoutraktové podobě. Původně až do r. 1678 šlo o jeden dům; ve zmíněném roce odkoupilo město jeho jižní část a připojilo ke komplexu radnice (tato část zde pracovně značena jako 8a). Gotický je nepochybně suterén při ulici v domě 8a. V domě č. 6 jsou středověké konstrukce patrné především v obou sklepních místnostech při komunikaci, které lze hypoteticky považovat za starší než snad pozdně gotický zadní sklep. V pozdní gotice měl objekt ráz dvoutraktu na hloubkově orientované parcele, snad se středovým průjezdem. (Hanák – Hanáková 1989b, 210–221; Koběrská 1973, 141, 142; Samek 1964, 157, 158; 1994, 148)

Radnická č. 8 – Stará radnice; č. p. 368

Nejstarším jádrem složitě srostlice je nepodsklepený dvoupodlažní dům s věží, datovaný tvaroslovím konzol žebrové klenby v prvním patře věže před polovinu 13. století. Gotické jádro, které v patře obsahovalo radniční kapli uvedenou r. 1424, má též patrně dodatečně přikoupený objekt na jižní straně. Následovala pozdně gotická přístavba do dvora z režných cihel s členěnými fasádami, jakož i další dva objekty v hloubi parcely, z nichž větší sloužil jako městská věznice. Jižní, nezastavěnou stranu dvora uzavírala mohutná cihlová zeď s cimbuřím, takřka bez dokumentace odstraněná v r. 1941. Vývoj radničního komplexu se v hlavních rysech uzavřel v renesanci, r. 1678 byl přikoupen ještě výše zmíněný dům „8a“ při severní straně jádra. (Flodrová – Loskotová 1995; Hanák – Hanáková 1989b, 213–221; Koběrská 1973, 143–145; Loskotová 1993; Loskotová – Procházka 1995; Merta 2001, 42; Prokop 1904 (III), 401–403; Samek 1963; 1994, 142–145)

Obr. 5
H. B. Beyer a H. J. Zeiser, Výsek obrazu Obléhání Brna Švédy (pohled z ptačí perspektivy) – dnešní ulice Panská, Radnická, Masarykova, Dominikánská, Starobrněnská, Mečová, Dominikánské náměstí, Zelný trh kolem r. 1650, olej na plátně (245 × 160 cm), Uložen v MuMB inv. č. 2285.

Radnická 10, č. p. 369

Třípatrový dvouraktový dům na hloubkové parcele sestávající z dvojice velkých prostor. Spolehlivé rozlišení stavebních etap a lokalizace nejstaršího jádra zděné zástavby je v současné době nemožné. S určitou dávkou pravděpodobnosti je možno za nejstarší zděné jádro považovat velkou čtvercovou prostorou v severní části domu. V následné, snad ještě středověké etapě byl suterén rozšířen o menší místnost směrem do dvora. Půdorys velké místnosti respektuje též zdivo přízemí, fragmenty gotického zdiva byly zjištěny ještě v prvním patře. (Hanák – Hanáková 1989b, 222–225; Koběrská 1973 150, 151; Samek 1964; 1994, 146)

Radnická 12, č. p. 370

Doupatrový dům sestává ze dvou podélně disponovaných traktů. Na počátku stojí pravděpodobně

středověké, přesněji nedatované jádro při ulici, rozdělené v renesanci, s pozůstatky výstupu do ulice. Jeho původní vymezení do dvora není dnes povrchovým průzkumem zjištělné. (Samek 1964)

Starobrněnská 2–4, č. p. 325

Nárožní třípatrový dům, jehož hlavní budovu v nároží lze považovat za pětitrakt, s vloženým průjezdem na levém okraji dispozice. Obdélný dvůr obklopují na západě a severu jednoraktová křídla. První stavbou na parcele je dřevohliněný, zřejmě okapově orientovaný dům z poloviny 13. století. Kamenné jádro bylo postaveno ve střední části parcely asi v závěru 13. století. Z mladších ještě středověkých fází výstavby domu se podařilo doložit jen blíže nedatované základové zdi ve sklepech hlavní budovy. Na levé straně dvora bylo v 15. století vystavěno krátké, dvoudílné dvorní křídlo, jehož zadní část

byla podsklepena. Také byl zaklenut prostor doposud plochostropého sklepa zděného jádra. Z parcely se v průběhu 15. století vydělila tři menší městiště. Dům byl celkově přestavěn v renesanci. Nadzemní podlaží domu byla zbourána v rámci výstavby obchodního domu C&A r. 2000. Z původního středověkého domu byly ponechány pouze některé sklepy, kamenné jádro je prezentováno v podlaze obchodního domu. (Borský – Čermoušková 1997; Dvorská 1997; Eliáš 1997; Hanák – Hanáková 1983b, 145–165; Hanák – Neubauerová – Hanáková 1990; Koběrská 1973, 185, 186; Merta 1998; 1999; 2001, 44, 45; Merta – Peška 2003, 126; Merta – Zůbek 2002; Procházka 2000, 39, 82–84; Samek 1993, 104, 106; 1994, 147)

Starobrněnská 6, č. p. 336

Tříposchoďový dům představoval v uliční části hloubkově řazený trojtrakt, čtvrtý trakt tvořil průjezd v levé části dispozice. Jednotraktová dvorní křídla s předsaženými pavlačemi na východě a severu obklopovala obdélný dvorek. Nejstarší stavbu představuje sklep dřevohliněného domu z poloviny 13. století. Za nejstarší část zděného domu lze považovat uliční podsklepený trakt, jenž původně využíval celou šířku dnešní parcely. V pozdní gotice byl prorazen sklípek pod ulici a přistavěno krátké východní křídlo do dvora. Po radikální přestavbě r. 2000 byly zachovány sklepy, přízemí a obvodové zdi druhého nadzemního podlaží. (Hanák – Hanáková 1983b, 166–173; Koběrská 1973, 187, 188; Merta 1998; 1999; Merta – Peška 2003, 127; Procházka 2000, 39, 82–84)

Starobrněnská 8, č. p. 337

Třípatrový řadový dům sestával ze tří křídel doplněných na severu zcela novodobým skladištěm. Uprostřed se nachází poměrně široký obdélný dvorek. Uliční část má charakter trojtraktu se středovým průchodem. Sklep nejstaršího zděného domu, respektive jeho sklep odkryl archeologický výzkum pod západním dvorním křídlem. Stavbu, jejíž nadzemní rozvržení lze doložit jen částečně, můžeme zařadit někde k roku 1300. Je zřejmé, že zasahovala až k uliční čáře. Dům byl trojdielný, podsklepena byla pouze jeho severní část. Ve východní části městiště byl situován průjezd do dvora. Nedlouho po výstavbě byl dům prodloužen severním směrem a snad na přelomu 14. a 15. století bylo zcela zastavěno čelo parcely. Dům byl ve značném rozsahu dispozičně přeřešen v renesanci a posléze v baroku. Po ničivé přestavbě r. 2000 byly z objektu zachovány sklepy, přízemí a obvodové zdi prvního patra. (Hanák – Hanáková 1983b, 175–185; Koběrská 1973, 189–191; Merta 1998; 1999; 2001, 45; Merta – Peška 2003, 127; Procházka 2000, 39, 82–84)

Starobrněnská 10, č. p. 338

Původně dvoukřídlá třípatrová budova; východní krátké křídlo barokního původu bylo v 90. letech 20. století odbouráno a nahrazeno kompaktní zástavbou celého dvora. Jako nejstarší zděné jádro budovy je možno interpretovat celou hlavní prostor suterénu v původní jednoprostorové podobě. Obvodové zdi středověké budovy jsou dochovány až do 2. patra, zde nepochybně z pozdně gotické fáze. Tehdy vznikla i dochovaná příčka v suterénu a bylo prodlouženo přízemí o chodbu do dvora a komoru, průjezd ve dvorní fasádě doplnil lomený portál. (Hanáková – Hanák 1983b, 186–197; Koběrská 1973, 190, 191; Merta – Peška 2003, 127; Richterová – Vítek 1995; Samek 1994, 147; Zatloukal 1997; 1999)

Starobrněnská 12, č. p. 339

Budova má v uliční části dvoutraktový rozvrh s dlouhým nádvorním křídlem při západní hranici parcely. Zděné jádro se projevuje ve střední a severní části prvního suterénu. Zdivo pozdně gotické, případně raně renesanční etapy sahá nejméně do úrovně druhého nadzemního podlaží. (Hanák – Hanáková 1983b, 198–212; Koběrská 1973, 198, 193; Merta 2001, 45, 46; Merta – Peška 2003, 127; Zůbek 2003a)

Starobrněnská 14, č. p. 340

Historický objekt zbořený po r. 1893 nahradila užitková novostavba s trafostanicí. Dle mapy stabilního katastru zaujímal čelo drobné parcely obdélný dům, následovaný dvorkem. Pozůstatkem středověkého domu je patrné průčelní zeď, v níž je zazděna část lomeného portálu. Je nejspíše, zda tento prvek patří k původnímu domu. R. 1987 se však při vytěžení prostoru trafostanice v přední části parcely podařilo odkrýt pravou obvodovou zeď domu, která porušovala zahlobený objekt ze 13. století. (Hanák – Hanáková 1983b, 210–212; Merta – Peška 2003, 127, 128; Procházka 1990b, 86)

Starobrněnská 16, č. p. 330

Převážně jednopatrový objekt, jehož dvě souběžná křídla, členěná na řadu krámků, svírají úzký průchozí dvůr. Dle výsledků starších sondáží můžeme při ulici počítat s relikty gotického domovního jádra doprovázeného na západní straně snad ještě středověkým dvorním křídlem. (Hanák – Hanáková 1983b, 216–223; Koběrská 1973, 194, 195; Merta – Peška 2003, 128)

Starobrněnská 18, č. p. 341

Třípatrový objekt obdélného půdorysu při ulici, se vstupní chodbou vlevo. Dvůr byl zastavěn až po r. 1839. Středověká zdiva byla zatím prokázána jen v prvním suterénu. Jednoprostorový sklep při ulici se zataženou šjí lze považovat za součást první zděné fáze, ve druhé etapě ho doplnil o klenutý sklípek pod komunikací. Asi ještě v pozdní gotice byla hlavní prostora zaklenuta. (Hanák – Hanáková 1983b, 224–232; Koběrská 1973, 196; Merta – Peška 2003, 128)

Starobrněnská 20, č. p. 690

Dnes dvoukřídlý dvouposchoďový dům prozrazující srůst z více, snad dvou nebo dokonce tří původně samostatných částí. Středověká zdiva lze jednoznačně prokázat v suterénech. Je vysoce pravděpodobné, že se dochovala v dosud nespecifikovaném rozsahu i v přízemí. Jednoznačně se jeví právě čelní jádro, rozšířené postupně o menší sklep do dvora a sklípek pod ulici. Další jádro, oddělené od předchozího mezerou, sestává ze dvou místností – obdélné při ulici a krátkého křídla vysunutého do hloubi parcely. Třetí dům zahrnuje obdélný dvouprostorový trakt při ulici a dlouhé dvorní křídlo, nejspíše pozdně gotické. (Hanák – Hanáková 1983b; Himmelová – Procházka 1987, 63; Koběrská 1973, 199, 200; Merta – Peška 2003, 128; Procházka 1987, 61)

Náměstí Svobody 1, č. p. 95

Dvoupatrový, zčásti podsklepený dům byl postaven na hloubkově orientované parcele. Starší poznamky významně doplnil hloubkový stavebně-historický a archeologický výzkum r. 2005. Na přední dvoutraktovou část dispozice sestávající z hlubšího obytného traktu a kratšího průjezdu navazoval zastřešený a zčásti zastavěný dvůr uzavřený na severu zadním příčným křídlem a na východě podélným

jednotraktem. Západní stranu dvora vymezuje hlavní obytný dům. Nejstarší zděnou stavbu představoval dům na přibližně čtvercovém půdoryse zabírající zadní dvě třetiny parcely. Asi na počátku 14. století ho nahradil trojdílný, hloubkově orientovaný jednotrakt, jehož přední díl byl podsklepen. V pozdním středověku byl zastavěn prostor nad průjezdem. Dům prošel celkovou rekonstrukcí v letech 2005 až 2006. (Borský 2004; Hanák – Hanáková 1984; Koběrská 1973, 244, 245; Polánka – Zůbek 2006)

Náměstí Svobody 7–Kobližná 2, dům Říkovských z Dobřčic, č. p. 71

Nárožní čtyřkřídlový dvoupatrový dům s průjezdem do dvora z Kobližné ulice. Hlavní trojtraktová budova, kde byly prokázány středověké konstrukce ve sklepech i v přízemí, zaujímá nároží Kobližné ulice a náměstí Svobody. Starší jádro zejména vzhledem k podsklepení lze hledat ve dvouprostorové severozápadní části, zástavba umístěná jižněji je snad mladší. V obou částech přízemí se nacházely zbytky fresek kladených k přelomu 14. a 15. století. Ještě ve středověku došlo asi také k záboru dvorní části někdejší samostatné parcely mezi tímto objektem a domem č. o. 8. a pravděpodobně se také zastavěl prostor při Kobližné ulici, zatímco rozsah středověké zástavby ve východním dvorním křídle zůstává nejasný. (Koběrská 1973, 223, 224; Merta 2001, 46; Samek 1994, 141, 142; Vicha 1991)

Náměstí Svobody 8 – dům U Zlaté lodi, č. p. 72

Řadový třípatrový dům s fasádou ze 3. čtvrtiny 19. století; trojkřídlová dispozice obklopuje úzký dvorek. Objekt obsahuje středověkou substanci ve značném rozsahu. První vývojovou fází představuje dvouprostorový podsklepený dům ve střední části městiště při náměstí. Pravděpodobně ještě ve 14. století byl rozšířen o hloubkový trakt a nedlouho nato o přístavek na jihu a fragmentárně známou stavbu ve dvoře. Přiložená středověká stavba na severní straně jádra je nepochybně pozůstatkem původně samostatného domu asi ještě z lucemburského období. Objekty se dochovaly do značné

míry v přízemí a fragmentárně i v prvním patře. (Eliáš 1996; Flodrová 2001; Kováčik 1999; Kováčik – Beroušek 1997; Kováčik – Merta – Peška 2001; Merta 2001, 46, 47; Sedlářová 2001; Vítovský 1999, 194)

Náměstí Svobody 17, č. p. 86 – Schwanzův palác (Dům pánů z Lipé)

Tří- až čtyřpatrový řadový podsklepený dům na hloubkové parcele sestávající z jednoho uličního a dvou dvorních křídel je vybudován na půdorysu písmene C kolem obdélného nádvoří s arkádami při dvorních křídlech. Čtyřpatrové uliční křídlo má třítraktovou dispozici s průjezdem ve střední ose.

Reliktem první obytné stavby byl sklep dřevohliněného domu v ose městiště z 2. třetiny 13. století. Dřevohliněná stavba byla po požáru velice záhy nahrazena dvěma vyzděnými sklepními prostory, které v podstatě respektovaly její jižní stěnu. Sklepy byly snad ještě v této stavební fázi, případně nedlouho poté propojeny třetí místností. Někdy mezi lety 1300 až 1343 bylo městiště rozděleno na dvě parcely. Tehdy totiž byl postaven podsklepený dům v dosud volné severní části parcely. Prostor mezi oběma domy sloužil nadále jako průjezd, jenž byl využit i v rámci renesančního Schwanzova paláce ze závěru 16. století.

Ještě v průběhu 14. století byl dostavěn nadzemní zadní trakt jižního domu a o něco později jej následoval taktéž nepodslepený zadní trakt severního domu. V průběhu 15. až 16. století bylo zdívno zadního traktu jižního domu podezděno a starší gotický sklep byl rozšířen o dvě nové prostory.

Veškeré nadzemní středověké konstrukce byly strženy při renesanční přestavbě. Dům prošel rekonstrukcí v letech 2000 až 2001, při níž byly středověké sklepy více či méně upraveny. (Černoušková – Borský 2000; Dvorská – Merta – Peška 2001, 31; Hanák – Hanáková 1985d; 1987a; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 88–91; Koběrská 1973, 232–234; Konečný 1990; Kroupa 1985, 18–31; Peška 2001b; Prokop 1882; 1904, zvl. 837–839; Samek 1994, 146)

Obr. 6

F. L. Korompay, *Slavnost Božího těla na Petrově 13. července 1748, výsek zobrazující západní stranu Dolního trhu (náměstí Svobody); olej na plátně (388 × 192 cm), MuMB inv. č. 2283.*

Šilingrovo nám. 7, č. p. 343

Jednopatrový dům na styku ulic Dominikánské a Starobrněnské je dnes nahrazen replikou. Původní objekt měl půdorys ve tvaru písmene L s krátkým dvorním křídlem. V původním objektu se až do rekonstrukce nacházely sklepy s gotickými konstrukcemi – dvě velké místnosti a asi pozdně gotický sklípek pod komunikací. (Hanák – Hanáková 1983b, 99–105; Koběrská 1973, 197)

Zelný trh 4–Kapucínské náměstí 9, č. p. 313 – divadlo Reduta

Klasicistní objekt divadla byl postaven patrně na pěti samostatných parcelách. Stavba je půdorysně členěna na čtyři trakty vymezující přibližně obdélný dvůr. Podsklepeny jsou severní a západní křídla a jihovýchodní část východního křídla, další sklepy pokračují do náměstí a části dvorku. Nejstarší měšťanskou zástavbu na parcele představují dle výsledků výzkumu z r. 2002 dva suterény dřevohlinitých domů ze 13. století odkryté ve dvorku a východním traktu budovy. Někdy na přelomu 13. a 14. století byla dřevohlinitá zástavba zcela nahrazena zděnou, z níž se podařilo v prostoru dvorku archeologickým výzkumem zachytit dva sousedící nepodsklepené zadní trakty. V průběhu 14., spíše však 15. století byl pod severní část zadního traktu západního gotického domu vložen suterén a z jižní strany byl prodloužen o nový sklep se vstupem ze západní části (ze dvora). Ještě ve středověku byl také hlouběji do parcely protažen také zadní trakt východního domu. Dům prošel rekonstrukcí v letech 2002 až 2005, středověké i novověké sklepy byly větší či menší měrou upraveny. (Eliška 1998a; Hanák – Hanáková 1981b, 81–89; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 244; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 76, 77; Koběrská 1973, 227–28; Peška – Zapletalová 2004; 2005)

Zelný trh 5–Kapucínské náměstí 8, č. p. 300

Nárožní tříposchoďový dům s dnes do interiéru pohlceným dvorkem. Nejstarší zatím rozpoznatelné gotické jádro představuje nárožní prostora prvního podzemního podlaží, zatímco jádro nižšího patra sklepů

křížového půdorysu je nejspíše pozdně středověkého stáří. Středověkého původu je snad i přiložený obdélný sklep v hloubi parcely a izolovaný sklípek při jižní hranici městiště. Gotická zdíva lze předpokládat nad půdorysem nárožního suterénu přinejmenším v přízemí. (Hanák – Hanáková 1987b, 106–118; Koběrská 1973, 73, 74; Měchurová 1991)

Zelný trh 6, č. p. 299

Řadový dvoupatrový dům dvouraktové, hloubkové orientované dispozice. Z někdejší dvojice dvorních křídel po demolici zbývá pouze východní. Dispozičně jde o typický průjezdový dům, kde půdorys přízemí v zásadě odpovídá suterénu. Vzhledem k omítnutí zdí se lze k rozsahu a půdorysu středověkého jádra vyjádřit jen hypoteticky. Za nejstarší jádro lze snad považovat pravou část dispozice suterénu, zadní menší sklep by mohl být pozdně gotický. (Hanák – Hanáková 1987b, 97–105; Koběrská 1973, 62, 63)

Zelný trh 7, č. p. 298

Nárožní dvoupatrová budova je vystavěna na půdorysu podélného dvouraktu. Raně gotické jádro čtvercové dispozice dochované nejen v suterénu, ale dle prezentovaného románsko-gotického ostění okna snad až do 1. patra lze ztotožnit se střední prostorou západního traktu budovy. V dalších etapách došlo k rozšíření budovy směrem k severu a k východu, kde mohl být původně volný dvůr či prostor vyplněný dřevěnou zástavbou. Prezentované panelové průčelí z vysokých cihel ve východní fasádě čelního traktu se hlásí do pozdní gotiky. (Hanák – Hanáková 1987b, 85–96; Koběrská 1973, 64, 65; Merta 2001, 42; Samek 1994, 145)

Zelný trh 9, č. p. 294 – Dům pánů z Falanů

Nárožní dvoupatrový dům o dvou hloubkově řazených traktech oddělených středovým průjezdem. Dům zahrnoval též dvě dvorní křídla zničená při náletu r. 1944 a r. 1945 odstraněná. V první fázi zaujímal podstatnou část, ne-li celé nároží, velký dřevohlinitý, podsklepený dům, který zanikl někdy na přelomu 13. a 14. století. Následně vznikl nárožní podsklepený objekt již zděný. V další etapě, možná však v podstatě současně,

Obr. 7
J. Maserle, Pohled na západní stranu
Zelného trhu, 1768, kvašová kresba
na papíře podlepeném plátnem
(64 × 39,5), MuMB inv. č. E 15 359.

byla v pravé části parcely postavena nepodsklepená síň otevřená do středověkého průjezdu. Gotické konstrukce byly prokázány v rozsahu jižního suterénu a základového zdiva nepodsklepených částí, zčásti i zdiva přízemí. (Hanák – Hanáková 1985c, 163–165; Koběrská 1973, 163–165; Merta 2001, 43; Procházka 1990a; 1991b, 66, 67; 2000, 87; Samek 1994, 142)

Zelný trh 12, 13, č. p. 332, 331

Dvoupatrový dům s nízkým polopatrem v půdním prostoru tvoří dvojité nároží. Hlavní budova při Zelném trhu je hloubkově orientovaným trojtraktem se středovým průjezdem, někdejší lichoběžníkovitý dvorek sevřený zbývajícími jednotraktovými dvorními křídly je dnes začleněn do zástavby.

Pozůstatek nejstarší zděné stavby představuje sklep při severovýchodním nároží a lze jej časově zařadit k první polovině 14. století. Snad ve druhé polovině téhož století byla parcela rozdělena a v jižní části byl vystavěn druhý dům, ze kterého se dodnes dochovala sklepní místnost

v hloubi parcely. Renesančně adaptované domy byly dle letopočtu na portále spojeny r. 1692.

Dnes je z domu zachováno pouze obvodové zdivo a sanované sklepy. (Černoušková – Svoboda 2001; Hanák – Hanáková 1978a, 7, 8, 10–19; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 90; Koběrská 1973, 157, 158; Zůbek 2003b)

Zelný trh 17, č. p. 326

Plán třípatrového domu strženého r. 1949 se nedochoval, nově byly zaměřeny pouze sklepy. Dle mapy stabilního katastru z r. 1825 se jednalo o nevelký obdélný objekt zabírající celou parcelu.

Za nejstarší část domu lze považovat místnost pod uličním traktem, která byla prvotně plochostropá. Geneze dalších sklepů není zcela jednoznačná, chodba a dvě sklepní místnosti pod náměstím však můžeme přičíst gotice.

V současnosti jsou sklepní prostory sanovány. (Hanák – Hanáková 1989b, 232, 233; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zůbek 2003, 244)

Prameny a literatura

AMBROZ, M. 1997a

Dům rajhradského kláštera Petrov č. 5, stavebně-historický průzkum, Brno.

AMBROZ, M. 1997b

Petrov č. 3 a 4, stavebně-historický průzkum, Brno.

AMBROZ, M. – KROUPA, P. 1990

Stavebně-historický průzkum Nové radnice, rkp., Muzeum města Brna.

BORSKÝ, P. 2004

Dům č. p. 95 na náměstí Svobody č. 1 v Brně. Stavebně-historický průzkum, Brno. Archiv Archaia Brno o. p. s.

BORSKÝ, P. 2005b

Kapitulní děkanství čp. 275 (k. ú. Brno-město) na Petrově č. 1. Stavebně-historický průzkum, Brno. Archiv Archaia Brno o. p. s.

BORSKÝ, P. – ČERNOUŠKOVÁ, D. 1997

Objekt Starobrněnská 2/4 – Mečová 10 v bloku tzv. Velkého Špalíčku v Brně, stavebně-historický průzkum. Archiv Archaia Brno o. p. s.

BORSKÝ, P. – ČERNOUŠKOVÁ, D. 1998

Objekt Orlí 3 v Brně. Stavebně-historické posouzení sklepů a části parteru, Brno. Archiv Archaia Brno o. p. s.

BORSKÝ, P. – ČERNOUŠKOVÁ, D. 2000

Dům pánů z Lipé – Schwanzův palác na nám. Svobody č. 17 v Brně, stavebně-historický průzkum, I-II. Archiv Archaia Brno o. p. s.

BORSKÝ, P. – ČERNOUŠKOVÁ, D. 2001

Dominikánské náměstí – mincmistrovský sklep. Stavebně-historický průzkum pro potřeby projektu sanace brněnského podzemí, Brno.

BUREŠ, J. 1960

Středověké stavby brněnských dominikánů, Časopis Moravského muzea 44, vědy společenské, 107–136.

CEJNKOVÁ, D. – LOSKOTOVÁ, I. 1992

Pozůstatky středověkého osídlení na Orlí ulici v Brně, Forum Brunense 1992, 21–31.

CRHONEK, I. nedat.

Kobližná 10, stavebně-historický průzkum.

ČERNOUŠKOVÁ, D. 1992

Brno, objekt Josefská č. 8 – Františkánská č. 10, Brno.

ČERNOUŠKOVÁ, D. 1995a

Brno, Petrov č. 8, stavebně-historický průzkum.

ČERNOUŠKOVÁ, D. 1995b

Brno, Petrov č. 6, stavebně-historický průzkum.

ČERNOUŠKOVÁ, D. – BORSKÝ, P. 2000

Dům pánů z Lipé – Schwanzův palác na nám. Svobody č. 17 v Brně, stavebně-historický průzkum, Brno.

ČIHALÍK, M 2002

Brno, Radnická 2, stavebně-historický průzkum, Brno.

ČIHALÍKOVÁ, J. 2002

K historii domu Radnická 2, Brno v minulosti a dnes 16, 119–142.

ČIHALÍKOVÁ, J. 2004

Panská 6, Panská 8 – archivní rešerše, rukopis uložený v archivu Archaia Brno o. p. s.

DŘÍMAL, J. 1947

Zemský dům v Brně, Brno.

DVORSKÁ J. 2002

Dominikánské náměstí – mincmistrovský sklep, zpráva o dendrochronologické analýze, archiv Archaia Brno.

DVORSKÁ, J. – MERTA, D. – PEŠKA, M. 2001

Dendrochronologie v historickém jádru Brna, Ve službách archeologie III, 31–39.

DVOŘÁK, J. 1997

Stavební horninový materiál domu, geologický posudek, příloha práce Borský – Černoušková 1997, s. 19, 20.

ELIÁŠ, J. 1983

Schrattenbachův palác, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 1985

Bývalý minoritský klášter v Brně. Stavebně-historický průzkum, SÚRPMO, středisko Brno.

ELIÁŠ, J. 1986a

Brno – Františkánská 9, stavebně-historický průzkum, SÚRPMO, středisko Brno.

ELIÁŠ, J. 1986b

Minoritský klášter v Brně (stavebně-historický průzkum), Archaeologia historica 11, 313–319.

ELIÁŠ, J. 1995

Brno – dům Josefská 10, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 1996

Brno, nám. Svobody č. 8, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 1997

Brno – Mečová ul. č. 4, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 1998a

Brno, divadlo Reduta, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 1998b

Brno – Dominikánská č. 1, 3, 5, 7, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 1998c

Mečová ul. č. 8, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 1999

Brno, Koblížná č. 1, tzv. Palác šlechtičen. stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 2000a

Brno, Dominikánské nám. č. 11, 12. Historicko-stavební průzkum místa, Brno.

ELIÁŠ, J. 2000b

Dům pánů z Kunštátu, stavebně-historický průzkum, Brno.

ELIÁŠ, J. 2001

Dům pánů z Kunštátu v Brně, Dějiny staveb 2001, Plzeň, 35–41.

FLODROVÁ, M. 1995

„Královský“ a „markraběcí“ dům v Brně, Brno v minulosti a dnes 13, 65–89.

FLODROVÁ, M. 2001

Dům U Zlaté lodi, Zprávy Státního památkového ústavu v Brně 5, 20–35.

FLODROVÁ, M. 2005

Historický prolog příběhu brněnské Reduty, E. Dufková (red.), Reduta. Divadlo na Horním náměstí, Brno, 17–32.

FLODROVÁ, M. – LOSKOTOVÁ, I. 1995

Výrobky brněnských řemeslníků 14. století, Archaeologia historica 20, 551–561.

GARDAVSKÝ, Z. 1992

Brno – Panská č. 9, průzkum stavebně-historický, stavebně-technický, architektonický, Olomouc.

GEISLEROVÁ, K. – PROCHÁZKA, R. 1994a

Brno, Petrov č. 2. Nálezová zpráva v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně č. j. 84/94.

GEISLEROVÁ, K. – PROCHÁZKA, R. 1994b

Brno, Petrov č. 8. Nálezová zpráva v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně č. j. 85/94.

GEISLEROVÁ, K. – PROCHÁZKA, R. 1995

Brno, Petrov, kanalizace. Nálezová zpráva v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně č. j. 71/95.

HÁLOVÁ-JAHODOVÁ, C. 1947

Brno, stavební a umělecký vývoj města, Brno.

HÁLOVÁ-JAHODOVÁ, C. 1975

Brno, dílo přírody, člověka a dějin, Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1976

Brno, Jakubská 3. Podrobný stavebně-historický, stavebně-technický a architektonický průzkum objektu, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1978a

Brno, historické jádro, stavební vývoj, blok 15, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1978b

Brno, historické jádro, stavební vývoj, díl 5, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1979

Brno, historické jádro, stavební vývoj I, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1981a

Brno, historické jádro, sanace podzemí, blok 42 – Jakubská 1, stavebně-historický průzkum, SÚRPMO, středisko Brno

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1981b

Brno, historické jádro, stavební vývoj, díl 2, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1983a

Brno, historické jádro, stavebně-historický průzkum. Blok 7 – kostel sv. Máří Magdalény, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1983b

Brno, stavebně-historický průzkum podzemí – blok 18, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1984

Brno, historické jádro. Stavebně-historický průzkum. Blok 32 – náměstí Svobody 1.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1985a

Brno, historické jádro, sanace podzemí, blok 8, Orlí 14, 16, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1985b

Brno, historické jádro. Stavebně-historický průzkum. Blok 11 – Orlí 3, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1985c

Brno, historické jádro, stavebně-historický průzkum, blok 16 – náměstí 25. února 9, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1985d

Brno, historické jádro, stavební vývoj, blok 28 (část) – nám. Svobody 15, 16 a 17, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1986

Brno, historické jádro, stavební vývoj, blok 8. SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1987a

Brno, historické jádro, stavebně-historický průzkum, blok 28 – nám. Svobody 15–17, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1987b

Brno, historické jádro, stavebně-historický průzkum, blok 3, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1987c

Brno, historické jádro, stavební vývoj, díl 3, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1989a

Brno, historické jádro, stavební vývoj, blok 42 – jižní část, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – HANÁKOVÁ, A. 1989b

Brno, historické jádro, stavební vývoj, díl 4, SÚRPMO, středisko Brno.

HANÁK, L. – NEUBAUEROVÁ, D. – HANÁKOVÁ A. 1990

Brno, historické jádro, Stavebně-historický průzkum Starobrněnská 4 – Mečová 10, SÚRPMO, středisko Brno.

HIMMELOVÁ, Z. 1995

Brno – Zelný trh – Muzejní ul. Nálezová zpráva v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně č. j. 24/95.

HIMMELOVÁ, Z. – KUNDERA, L. – PROCHÁZKA, R. – UNGER, J. 1993

Záchranné výzkumy v Brně v roce 1991 (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 1991, 85.

HIMMELOVÁ, Z. – PROCHÁZKA, R. 1987

Záchranné výzkumy v Brně v roce 1985 (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 1985, 62, 63.

HIMMELOVÁ, Z. – PROCHÁZKA, R. 1993

Záchranné výzkumy v Brně v roce 1990 (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 1990, 101.

HOLUB, P. 2005

Brno, Panská 6–8, náměstí Svobody 16, Obchodní galerie Rozkvět. Nálezová zpráva č. j. 09/05 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

HOLUB, P. – KOLARÍK, V. 2003

Brno, Petrov – kanalizace. Nálezová zpráva v archivu č. j. společnosti Archaia Brno č. j. 48/03.

HOLUB, P. – KOLARÍK, V. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZÜBEK, A. 2004

Předběžné výsledky záchranných výzkumů v Brně v roce 2003, Přehled výzkumů 45, 39–95.

HOLUB, P. – KOLARÍK, V. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZÜBEK, A. 2005

Předběžné výsledky záchranných výzkumů v Brně v roce 2004, Přehled výzkumů 46, 111–169.

HOLUB, P. – KOLARÍK, V. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZÜBEK, A. 2003

Městská archeologie a SHP, Staletá Praha 24, 237–252.

HOLUB, P. – KOVÁČIK, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – PROCHÁZKA, R. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZÜBEK, A. 2002

Předběžné výsledky záchranných výzkumů v Brně v roce 2001, Přehled výzkumů 43, 71–114.

HOLUB, P. – KOVÁČIK, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZÜBEK, A. 2003

Předběžné výsledky záchranných výzkumů v Brně v roce 2002, Přehled výzkumů 44, 57–100.

HOLUB, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – SADÍLEK, J. 2002

Dominikánské náměstí – Blok 20. Nálezová zpráva č. j. 18/02 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

HOLUB, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZÜBEK, A. 2003

Poznámky k historické topografii Dominikánského náměstí, Brno v minulosti a dnes 17, 41–77.

JEŘÁBEK, T. – KROUPA, J. a kol. 2005

Brněnské paláce. Stavby duchovní a světské aristokracie v raném novověku, Praha.

KINCL T. 2001

Mečová 8, Zpráva o dendrochronologické analýze, rukopis v archivu společnosti Archaia Brno.

KOBĚRSKÁ, L. 1973

Brno, asanační plán historického jádra města. Stavebně-historický průzkum objektů umělecko-památkového významu, Brno, SÚRPMO.

KOBĚRSKÁ, L. 1990

Brno, MPR Brno – blok 27, stavebněhistorický vývoj parteru a podzemí, Brno.

KOVÁČIK, P. 1999

Brno (okr. Brno-město), nám. Svobody 8, Přehled výzkumů 40, 310–314.

KOVÁČIK, P. 2001

Brno – blok 29, sanace podzemí. Nálezová zpráva č. j. 12/01 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

KOVÁČIK, P. – BEROUŠEK, J. 1997

Brno, náměstí Svobody č. 8. Nálezová zpráva č. j. 02/98 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

KOVÁČIK, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. 2001

Dům na náměstí Svobody č. 8 v Brně. Historie domu a místa, Zprávy státního památkového ústavu v Brně 5, 36–43.

KRATINOVÁ, 1950

Gotické nástěnné malby v brněnské muzejní kapli, Časopis Moravského muzea 35, 413–421.

KROUPA, P. 1985

Brno, historické jádro – nám. Svobody 17, stavební vývoj, Brno, stavebně-historický průzkum.

KUTHAN, J. 1994

Česká architektura v době posledních Přemyslovců. Města, hrady, kláštery, kostely, Vimperk.

LOSKOTOVÁ, I. 1993

Než vznikla Stará radnice, Forum Brunense 1993, 207–215.

LOSKOTOVÁ I. – PROCHÁZKA, R. 1995

Brněnské zemnice (příspěvek k vývoji městské zástavby ve 13. století), Brno v minulosti a dnes 13, 112–149.

MĚCHUROVÁ, Z. 1991

Předběžné výsledky výzkumů na Kapucinském nám. 5 a 8 v Brně, *Archaeologia historica* 16, 145, 168.

MERTA, D. 1997

Brno, Dominikánská č. 9. Nálezová zpráva č. j. 59/97 uložená v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

MERTA, D. 1998

Brno, Starobrněnská 2–4, 6 a 8. Kopie nálezové zprávy č. j. 17/99 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

MERTA, D. 1999

Starobrněnská ul. č. 2, 4–6, 8, Přehled výzkumů 40 (1997–1998), 306–309.

MERTA, D. 2001

Nejstarší měšťanská kamenná architektura v Brně, Průzkumy památek VIII, 41–58.

KOVÁČIK, P. – PEŠKA, M. – PROCHÁZKA, R. – SADÍLEK, J. 2001

Předběžné výsledky záchranných výzkumů v Brně v roce 2000, Přehled výzkumů 42 (2000), 75–107.

MERTA, D. – PEŠKA, M. 1997

Brno – Mečová 6, etapa II. Nálezová zpráva č. j. 55/97 uložená v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

MERTA, D. – PEŠKA, M. 1999

Brno, Knihovna Jiřího Mahena. Nálezová zpráva č. j. 28/99 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

MERTA, D. – PEŠKA, M. 2001

K počátkům zděné profánní architektury v Brně, *Dějiny staveb* 2001, 110–114.

MERTA, D. – PEŠKA, M. 2003

Proměny domovního bloku Velký Špaliček v Brně, *Dějiny staveb* 2002, Plzeň, 118–130.

MERTA, D. – PEŠKA, M. 2006

Stavební vývoj domu Koblížná 4 v Brně, před výstavbou „Schrattenbachova paláce“ v 18. století. *Dějiny staveb* 2005, 149–159.

MERTA, D. – PEŠKA, M. – PROCHÁZKA, R. – SADÍLEK, J. 2000

Předběžné výsledky záchranných výzkumů v Brně v roce 1999, Přehled výzkumů 41 (1999), 35–62.

MERTA, D. – PEŠKA, M. – SADÍLEK, J. 2001

Františkánská č. o. 9 – dokumentace a stavební vývoj torza budovy, Rukopis uložený v archivu společnosti Archaia Brno.

MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZÜBEK A. 2001

Obchodní galerie Velký špaliček. Nálezová zpráva č. j. 18/01 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

MERTA, D. – PROCHÁZKA, R. – SADÍLEK, J. 1999

Nálezová zpráva o provedení stavebně-historického průzkumu Brno, Dominikánská 11/13 – sklepy, uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

MERTA, D. – ZÜBEK, A. 2002

Mečová č. 8. Nálezová zpráva č. j. 46/02 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

MRÁZEK, I. 1993

Kamenná tvář Brna, Brno.

PEŠKA, M. 1997

Brno, Orlí č. 3. Nálezová zpráva č. j. 8/97 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

PEŠKA, M. 1999a

Brno (okr. Brno-město), Koblížná 4, Přehled výzkumů 39, (1994–1995), 385.

PEŠKA, M. 1999b

Brno (Brno-město), Mečová ul. č. 6, Přehled výzkumů 40 (1996–1997), 290.

PEŠKA, M. 1999c

Brno (Brno-město), Orlí ul. č. 3, Přehled výzkumů 40 (1996–1997), 297, 298.

PEŠKA, M. 2001b

Brno, náměstí Svobody 17 – Dům pánů z Lipé. Nálezová zpráva č. j. 19/01 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

PEŠKA, M. 2002

Brno – Nová radnice, rekonstrukce II. etapa. Nálezová zpráva č. j. 36/02 uložená v archivu společnosti Archaia Brno.

PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. 2004

Brno, Zelný trh 4 – „Reduta“. Nálezová zpráva č. j. 1/04 v archivu společnosti Archaia Brno.

PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. 2005

Archeologické nálezy v prostoru divadla Reduta na Zelném trhu v Brně. E. Dufková (red.), Reduta, divadlo na Horním náměstí, Brno, 167–176.

POLÁNKA, P. – ZÜBEK, A. 2006

Nálezová zpráva o provedení archeologického výzkumu při stavbě Rekonstrukce a adaptace domu u Zlatého orla, náměstí Svobody 1, č. j. 07/06, v archivu společnosti Archaia Brno.

PROCHÁZKA, R. 1987

Záchranné výzkumy v Brně v roce 1984 (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 1984, 59–62.

PROCHÁZKA, R. 1990a

Brno – Zelný trh 9. Nálezová zpráva č. j. 525/90 uložená v archivu Archeologického ústavu AVČR v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1990b

Záchranné výzkumy v Brně v roce 1987 (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 1987, 85–87.

PROCHÁZKA, R. 1991a

Brno, Dominikánská č. 11–19. Nálezová zpráva č. j. 984/91 uložená v archivu Archeologického ústavu AVČR v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1991b

Záchranné výzkumy v Brně v roce 1988 (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 1988, 66–68.

PROCHÁZKA, R. 1993

Archeologie k počátkům středověkého Brna, Brno v minulosti a dnes 11, 23–53.

PROCHÁZKA, R. 1995

Brno – kabelovod nám. Svobody – Husova ulice. Nálezová zpráva č. j. 26/95 uložená v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1996a

Brno – Josefská ul. č. 8. Nálezová zpráva č. j. 86/96a, b uložená v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1996b

Brno – Petrov č. 2, 1995. Nálezová zpráva č. j. 3/98 uložena v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1996c

Brno – Petrov č. 2 a 8. Nálezová zpráva č. j. 136/96 uložena v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1996d

Brno – Petrov, kanalizace. Nálezová zpráva č. j. 144/96 uložena v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1996e

Die älteste Besiedlung des Petersberges in Brno und die Frage der Stadtentstehung, *Kwartalnik historii kultury materialnej* 44, 19–30.

PROCHÁZKA, R. 1996f

Počátky osídlení a církevního života. Jan, L. – Procházka, R. – Samek, B., *Sedm set let brněnské kapituly*, Brno, 13–37.

PROCHÁZKA, R. 1997a

Brno, Dominikánská č. 9, Dům pánů z Kunštátu, Nálezová zpráva č. j. 16/97 uložena v archivu společnosti Archaia Brno.

PROCHÁZKA, R. 1997b

Brno, Josefská ul. č. 10. Nálezová zpráva č. j. 63/97 uložena v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

PROCHÁZKA, R. 1997c

Brno (okr. Brno-město), Panenská ul. – Dominikánské nám. – Pánská ul. – nám. Svobody, Přehled výzkumů 1993–1994, 187.

PROCHÁZKA, R. 1997d

Brno (okr. Brno-město), Petrov č. 2. Přehled výzkumů 1993–1994, 185.

PROCHÁZKA, R. 1997e

Brno (okr. Brno-město), Petrov č. 8. Přehled výzkumů 1993–1994, 186.

PROCHÁZKA, R. 1997f

Brno (okr. Brno-město), Panenská ul. – Dominikánské nám. – Pánská ul. – nám. Svobody, Přehled výzkumů 1993–1994, 186.

PROCHÁZKA, R. 1998a

Brno, Koblížná 10, rekonstrukce suterénu. Nálezová zpráva č. j. 17/98 uložena v archivu společnosti Archaia Brno.

PROCHÁZKA, R. 1998b

Brno, Orlí č. 3. Nálezová zpráva č. j. 9/98 uložena v archivu společnosti Archaia Brno.

PROCHÁZKA, R. 1999a

Archeologické výzkumy mendikantských klášterů v Brně, *Pravěk – nová řada* 8/1998, 277–296.

PROCHÁZKA, R. 1999b

Brno (okr. Brno-město), Dominikánská ul. č. 9, Přehled výzkumů 40, (1997–1998), 283.

PROCHÁZKA, R. 1999c

Brno (okr. Brno-město), ulice Josefská č. 8, parcela č. 226, Přehled výzkumů 1995–1996, 378, 379.

PROCHÁZKA, R. 1999d

Brno (okr. Brno-město), ulice Josefská č. 10, parcela č. 569, 570, Přehled výzkumů 1995–1996, 383, 384.

PROCHÁZKA, R. 1999e

Brno (okr. Brno-město), Koblížná ul. č. 10, Přehled výzkumů 40 (1997–1998), 288.

PROCHÁZKA, R. 1999f

Brno (okr. Brno-město), ulice Petrov č. 2, parcela č. 315, Přehled výzkumů 1995–1996, 377, 378.

PROCHÁZKA, R. 2000

Zrod středověkého města na příkladu Brna (K otázce odrazu společenské změny v archeologických pramenech), *Medievalia archaeologica* 2, 7–158.

PROCHÁZKA, R. 2003

Pozdně románský dům z areálu minoritského kláštera v Brně, *Průzkumy památek* 10, 163–168.

PROCHÁZKA, R. – ČERNOUŠKOVÁ, D. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – SADÍLEK, J. 2003

Měšťanský dům středověkého Brna I–III, rukopis uloženy v archivu společnosti Archaia Brno a Odboru památkové péče Ministerstva kultury ČR.

PROCHÁZKA, R. – HIMMELOVÁ, Z. 1995

Příspěvek k vývoji středověké zástavby tzv. Velkého špaličku v Brně, *Archaeologia historica* 20, 233–245.

PROCHÁZKA, R. – LOSKOTOVÁ, I. 1996

Die archäologische Erforschung der Bettelordensklöster in Brno, *Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich* 12, 251–259.

PROCHÁZKA, R. – MERTA, D. – PEŠKA, M. 2004

Měšťanský dům středověkého Brna. Dějiny staveb 2004, Plzeň, 171–186.

PROCHÁZKA, R. – SADÍLEK, J. 2001

Brno – Petrov 3, rekonstrukce suterénu. Nálezová zpráva o provedení archeologického výzkumu č. j. 14/01 uložena v archivu společnosti Archaia Brno.

PROKOP, A. 1882

Ein altes Brünner Haus. *Tagesbote aus Mähren und Schlesien*, 15, 9.

PROKOP, A. 1904

Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung II, III, IV, Wien.

RICHTEROVÁ, H. – VÍTEK, T. Brno, 1995

Starobrněnská č. 10, stavebně-historický průzkum, Olomouc.

SADÍLEK, J. 1999

Brno – Petrov č. 5, Nálezová zpráva č. j. 02/99 uložena v archivu společnosti Archaia Brno o. p. s.

SAMEK, B. 1963

Brněnská radnice, Brno v minulosti a dnes 5, 168–196.

SAMEK, B. 1964

Obnova tří domů v Radnické ulici, Brno v minulosti 6, 154–158.

SAMEK, B. 1993

Věžové domy v Brně, Brno v minulosti a dnes 11, 104–108.

SAMEK, B. 1994, 1999

Umělecké památky Moravy a Slezska 1 (A–I), 2 (J–N), Praha.

SEDLÁŘOVÁ, J. 2001

Ludwig von Förster, Herringův dům v Brně, *Zprávy Státního památkového ústavu v Brně* 5, 44–53.

SVOBODA, A. 2001

Brněnské podzemí, Brno.

SVOBODA, A. 2005

Brněnské podzemí, kniha druhá, Brno.

**SVOBODA, A. –
ČERNOUŠKOVÁ, D. 2001**

Historická mapa podzemí, Brno.

ŠEDO, O. 1996

Brno – Mečová 6, část 1, prostor dvora. Nálezová zpráva č. j. 106/96 uložena v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

VÍCHA, F. 1991

Nález románského domu v Brně? Informační a odborně metodický bulletin 1991, Památkový ústav v Brně, 40–49.

VIČAR, O. 1965

Místopis Brna v polovici 14. století. (Prostor uvnitř městských hradeb), Brno v minulosti a dnes 7, 242–283.

VIČAR, O. 1966

Místopis Brna v polovici 14. století. (Předměstí), Brno v minulosti a dnes 8, 1966, s. 238–270.

VÍTOVSKÝ, J. 1999

Monumentální malířství a sgrafito. K. Chamonikola (ed.), Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400–1550, II., Brno, 183–242.

VOLDÁN, V. 1961

Ze stavební minulosti obnoveného paláce na rohu Koblížné a Běhounské ulice, Brno v minulosti a dnes 3, 201–205.

ZATLOUKAL, R. 1997

Brno, Starobrněnská 10. Nálezová zpráva č. j. 42/97 uložena v archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně.

ZATLOUKAL, R. 1999

Brno (okr. Brno-město), ulice Starobrněnská 10, Přehled výzkumů 39, 386.

ZŮBEK, A. 2003a

Brno – Starobrněnská 12 (úprava dvora). Nálezová zpráva č. j. 65/02 uložena v archivu společnosti Archaia Brno.

ZŮBEK, A. 2003b

Brno – Starobrněnská 1. Nálezová zpráva č. j. 64/02 uložena v archivu společnosti Archaia Brno.

Zkratky u popisek obrázků

AMB – Archiv města Brna
MuMB – Muzeum města Brna

**Das gemauerte Haus
des mittelalterlichen Brunn**

Eine Kurzcharakteristik
der stehenden und archäologisch
flächig aufgedeckten Relikte

Das hier publizierte Inventar ist ein kurzer Auszug aus einem Katalog, der ein Werk eines dreijährigen Projekts im Rahmen des Programms „Wissenschaft und Forschung“ des Kulturministeriums der Tschechischen Republik ist. Ihn hat unter der Bezeichnung „Das Stadtbürgerhaus des mittelalterlichen Brunn“ das Bearbeiterteam unter der Leitung von Rudolf Procházka erstellt, dessen weitere Mitglieder Dagmar Černoušková, David Merta, Marek Peška und Jaroslav Sadílek waren und an dessen Vorbereitung sich in bedeutendem Maß zwei Studenten des Instituts der Archäologie und Museologie der Masaryk-Universität in Brunn, Petr Holub und Václav Kolařík beteiligt haben (Procházka – Černoušková – Merta – Peška – Sadílek 2003). Der Träger war die Bürgervereinigung Archaia mit Sitz in Prag, das Projekt wurde jedoch an der Brünner Arbeitsstätte dieser Organisation realisiert, die seit dem J. 2002 selbstständig als Archaia Brno o. p. s. tätig ist. Der ursprüngliche Katalog wurde um die Ergebnisse der neuen Forschungen ergänzt, und zwar der Häuser Česká 10, Petrov 1 und náměstí Svobody 1 (Freiheitsplatz). Zur Methode und den Umständen der Projektrealisation haben wir uns in einer eigenen Studie geäußert, der ganze Katalog sollte bis Anfang 2007 zum Druck vorbereitet sein.

Česká 6, Hausnr. 156

Die steinerne Eckpartie des mittelalterlichen Gebäudes wurde im Kellergeschoss des Ostflügels dokumentiert.

Česká 8 – Jakubská 1, Hausnr. 121

Der Kern des ältesten Steingebäudes stellt einen großen Raum im nordwestlichen Teil des Kellergeschosses dar.

Česká 10 – Jakubská 3, Hausnr. 155

Bis zum Abriss im J. 2003 hat sich ein dreiflügeliges gotisches Gebäude bis zum Erdgeschossniveau und teilweise, mit einem frühgotischen Kern, bis ins erste Stockwerk erhalten.

Dominikánská 1, 3, Hausnr. 352, 351

Im Straßentrakt hat sich der Kern eines hochgotischen Gebäudes von der Wende des 13. und 14. Jahrhunderts mit weiteren mittelalterlichen Zu- und Umbauten erhalten.

Dominikánská 5, Hausnr. 350

Das erste, die Stirnseite der Parzelle umfassende Steinhaus hat ein älteres Holzlehmobjekt um das J. 1300 ersetzt; noch in der Gotik wurde es wesentlich erweitert.

Dominikánská 7, Hausnr. 349

Als ältesten Teil des Steinhauses an der Strasse wahrscheinlich aus der 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts kann man einen Keller an der Kommunikationslinie und Teile des Erdgeschosses errichten. Auch hier stand am Anfang der Entwicklung eine Holzlehmverbauung.

Dominikánská 9 – Haus der Herren aus Kunštát, Hausnr. 348.

Die zwei frühgotischen Häuser an der Kommunikationslinie wurden noch im Mittelalter schrittweise zu einem dreiflügeligen Palast erweitert, von dem sich das Mauerwerk der Keller und des Erdgeschosses erhalten hat.

Dominikánská 11, Hausnr. 347

Der gotische Kern spätestens vom Beginn des 14. Jahrhunderts konnte im hinteren Keller des Hauses abgegrenzt werden.

Dominikánská 13, Hausnr. 346

Das einräumige Haus mit einem rechteckigen Grundriss wohl aus der 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts hat sich im Kellergeschoss an der Straßenlinie erhalten.

Dominikánská 15 – Stadtbrauerei, Hausnr. 342

Den einzigen bis heute offenkundigen Rest eines gotischen Hauskernes stellt ein Keller an der Strasse dar, ergänzt um einen spätmittelalterlichen Keller unter der Kommunikationslinie.

Dominikánská 17.

Den ältesten erhaltenen Kern stellt ein rechteckiger Keller bei der Strasse dar, der wahrscheinlich in der Spätgotik um einen unter der Kommunikationslinie vorgeschobenen Keller ergänzt wurde.

Dominikánská 19 – Šilingrovo náměstí 6.

Den mittelalterlichen Kern des ursprünglichen Kellergeschosses des heute nicht mehr existierenden Hauses stellt ein rechteckiger Raum an der Kommunikationslinie dar, der in den jüngeren Phasen um weitere Kellerräume ergänzt wurde.

Dominikánské náměstí 1, Hausnr. 196

Im Raum des Paradieshofes des um das J. 1230 gegründeten Dominikanerklosters wurden durch eine archäologische Forschung die Fundamente eines gemauerten nicht unterkellerten Hauses entdeckt, begleitet von einem Keller eines Holzhauses.

Dominikánské náměstí – Fahrbahn vor dem Haus Nr. 2 (Hausnr. 656)

In den Kellergeschossen haben sich Reste von zwei gotischen gemauerten Häusern erhalten, von denen das östliche in der Spätgotik um einen Keller unter dem Platz erweitert wurde.

Dominikánské náměstí 13, Hausnr. 353

Durch eine archäologische Forschung wurden Mauerwerksreste von einem ursprünglich offenbar nicht unterkellerten hochmittelalterlichen Haus freigelegt.

Františkánská 2–4, Hausnr. 501

Das barocke Franziskanerkloster nutzte ein älteres spätgotisches Haus, das sich im Kellergeschoss an der Strasse erhalten hat.

Františkánská 9, Hausnr. 497

Im vorderen Parzellenteil stand ein unterkellertes Haus spätestens aus dem 13./14. Jahrhundert, das in der Spätgotik in den Hof erweitert wurde. Bis vor kurzem war es noch in die Höhe des Erdgeschosses und teilweise in das erste Stockwerk erhalten.

Jakubská 4, Hausnr. 120

Den ältesten Kern bilden vielleicht die Räume an der Strasse, an die offenbar nachträglich ein weiterer tiefer Trakt angebaut wurde.

Jakubská 5, Hausnr. 123

Der gotische Kern ist bloß im mittleren Raum des Kellergeschosses erkennbar.

Jakubská 7, Hausnr. 124

Den ältesten Kern stellt ein Kellerraum an der Strasse dar, der noch im Mittelalter in den Hof um einen Raum und einen kleinen Keller unter der Kommunikationslinie erweitert wurde. Mittelalterlich ist auch das entsprechende Mauerwerk im Erdgeschoss.

Jakubská 9, Hausnr. 125

Der mittelalterliche Teil des Hauses wurde im Kellerraum an der Strasse erkannt.

Josefská 8 – Františkánská 10, Hausnr. 504

Das erste gemauerte Gebäude auf der Parzelle stellte ein spätgotisches Haus mit unterkellertem hinteren Trakt dar, der in den oberirdischen Partien aus Ziegeln war.

Josefská 10, Hausnr. 505

Das erste gemauerte Gebäude von spätgotischem Alter stelle ein Bau mit zwei Trakten an der Stirnseite der Parzelle dar, mit einem Keller im Erdgeschoss.

Koblišná 1 – Haus der Adelsfrauen, Hausnr. 683

Zwei mittelalterliche Häuser, von denen sich einige Mauern in den Kellern erhalten haben, wurden durch den Neubau eines Barockpalais ersetzt.

Koblišná 3 – Palais Althan, Hausnr. 683

Gotisch waren die vierteiligen Räume eines großen gotischen Hauses in Ecklage, die sich unter der Koblišná und Kozi-Strasse und unter dem nördlichen Hofflügel befanden.

Koblišná-Strasse 4 – Palais Schrattenbach, Hausnr. 70

Das Barockpalais ersetzte offenbar drei mittelalterliche Häuser. Außer den Überresten der ältesten Holzlehmverbauung wurden hier zwei mittelalterliche gemauerte Kerne identifiziert, die noch in der Gotik erweitert wurden.

Koblišná 10, Hausnr. 64

Das älteste gemauerte Haus wahrscheinlich noch aus dem 13. Jahrhundert stellt ein unterkellertes Steinhaus an der Strasse dar, das sich offenbar im Erdgeschoss erhalten hat und in der Spätgotik um ein weiteres Kellergeschoss erweitert wurde.

Mečová 2, Hausnr. 359 – Alte Münzstätte

Den ältesten Kern stellt ein frühgotisches, traufenständig orientiertes Haus an der Stirnseite der städtischen Bauparzelle dar, gegen Ende der Gotik um zwei Seitenflügeln erweitert.

Mečová 4, Hausnr. 356

Die ältesten gemauerten Fragmente im Erdgeschoss kann man vielleicht noch ins 14. Jahrhundert legen, in der Spätgotik wurde das Haus einschließlich der Unterkellerung ganz umgebaut.

Mečová 6, Hausnr. 357

Der Überrest des ersten sicher belegten gemauerten Gebäudes aus der Mitte des 15. Jahrhunderts, das ein Holzobjekt ersetzte, ist der Raum in der Nordhälfte des Hauses.

Mečová 8, Hausnr. 358

Der älteste Gebäudeteil aus der Mitte des 15. Jahrhunderts ist einschließlich der Fachwerkswände im Nordteil des Erdgeschosses und des Stockwerks erhalten.

Minoritská 1 – Haus im Areal des Minoritenklosters, Hausnr. 469

Unter dem Mittelgang des Minoritenklosters wurde durch eine archäologische Forschung ein Teil des Kellergrundrisses eines spätromanischen Hauses aus dem ersten Drittel des 13. Jahrhunderts freigelegt.

Minoritská 2 – Jánská 12, Hausnr. 470

In außerordentlichem Umfang haben sich hier zwei unterkellerte gemauerte Kerne aus der 2. Hälfte des 13. und dem Anfang des 14. Jahrhunderts erhalten, die in der Hoch- und Spätgotik ausgebaut wurden.

Muzejní 2 – Bischofshof, Hausnr. 295

Die zweiflügelige spätgotische Disposition mit Turm hat sich offenbar in der gesamten Höhe in der Hülle des renaissancezeitlichen Umbaus erhalten. Dieser ursprüngliche Propsteihof beinhaltet wenigstens im Westflügel einen älteren gotischen Kern.

Orlí 3, Hausnr. 482

Das Barockpalais verbirgt die Kerne von zwei unterkellerten gotischen Häusern, wobei der Ostteil des Straßentraktes eine ältere, im Grundriss recht unterschiedliche Bauphase beinhaltet.

Orlí 14, Hausnr. 490

Gotisch ist zweifellos der im Kellergeschoss zweiteilige, in die Tiefe orientierte Trakt an der Strasse.

Orlí 16, Hausnr. 491, Alte Post

Es ist wahrscheinlich, dass sich der mittelalterliche gemauerte Kern im Straßenflügel befindet, wo im Keller ein gotischer Gurtbogen unter der Quermauer im Erdgeschoss offenkundig ist.

Pánská 6–8, Hausnr. 393, 394

Durch eine archäologische Forschung wurde im Areal des Neugebäudes aus dem J. 1908 das hintere Kellergeschoss des Gebäudes mit offenbar dreiteiliger Disposition freigelegt, das sich seit der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts entwickelte; ebenso wie auch ein Teil eines weiteren, parallel stehenden gotischen Hauses.

Panská 7, Hausnr. 364

Der Kern des Hauses in einem nicht näher erkannten Umfang fällt noch in die Spätgotik.

Panská 9, Hausnr. 363

Zu dem ältesten spätgotischen Kern gehört das zweiräumige Kellergeschoss.

Panská 11, Hausnr. 362

Gotisch – renaissancezeitlich ist der größere, ursprünglich dreiräumige Kellerteil.

Panská 13 – Mečová 1–3, Hausnr. 361

Das Objekt beinhaltet im vorderen Kellergeschoss gotisches Mauerwerk, von dem aus unter der Strasse ein spätgotischer Keller vorgeschoben ist.

Petrov 1, Hausnr. 275.

Der Kern des Kanonikerhauses hat eine dreiteiligen Disposition, die in den Kellern und im Erdgeschoss erkennbar ist, und noch im Verlauf des Hochmittelalters um einen Hofflügel ergänzt wurde.

Petrov 2 – Kanonikerhof, bischöfliches Konsistoriat, Hausnr. 274

Das dreigeschossige Gebäude beinhaltet eine gotische Konstruktion in der gesamten Höhe, wobei den ältesten Kern ein zweiräumiger, noch im 13. Jahrhundert überwölbter Keller darstellt.

Petrov 3 – Chorsängerhaus, Hausnr. 621

Das spätklassizistische Gebäude beinhaltet im Untergeschoss einen spätgotischen Kern aus hochformatigen Ziegel, und zwar fast in der gesamten Tiefe.

Petrov 4 – Kanonikerhaus, Hausnr. 273

Im hinteren Teil des Westtraktes des Gebäudes befindet sich ein frühgotischer Kellerraum, weitere Konstruktionen kann man auch im Erdgeschoss nicht ausschließen.

Petrov 5, Hausnr. 272

Die Anwesenheit eines mittelalterlichen gemauerten Hauses im Vorderteil der Parzelle kann man von der Existenz einer Steinmauer im Kellergeschoss ableiten.

Petrov 6, Hausnr. 271

Der nicht allzu große steinerne Kern bei der Stadtbefestigung ist in der Spätgotik weiter angewachsen.

Petrov 7, Hausnr. 270

Der älteste Kern wahrscheinlich noch aus dem 13. Jahrhundert verbirgt einen Kellerraum im Vorderteil der städtischen Bauparzelle; noch in der Spätgotik entstand der gesamte Straßentrakt.

Petrov 8 – bischöfliche Residenz, Hausnr. 269

Im Rahmen eines neuzeitlichen Gebäudes wurden zwei gemauerte, unterkellerte und an die Stadtmauern gesetzte Kerne festgestellt, auch die Innenmauer des Westflügels hat einen gotischen Ursprung.

Radnická 2 – Nauheimhaus, Hausnr. 365

Das barocke Eckhaus verbirgt umfangreiche Überreste eines unterkellerten gotischen Hauses mit mittlerer Durchfahrt, dessen Entwicklung bisher nicht ausreichend geklärt ist. Beide Seitentrakte entlang der Durchfahrt entstanden zweifellos im Verlauf der 2. Hälfte des 13. und im 14. Jahrhundert, besonders in der Durchfahrt sind spätgotische Adaptionen belegt.

Radnická 4, Hausnr. 366

Zum Kern des gemauerten Hauses der Verbauung kann man den mittleren Kellerraum des Südtrakts rechnen; gotisch ist auch das Umfassungsmauerwerk des Kellerraumes an der Strasse, weitere Konstruktionen kann man im Erdgeschoss voraussetzen.

Radnická 6, 8a, Hausnr. 367

In beiden Teilen des bis zum J. 1678 vereinten Hauses haben sich wenigstens im Kellergeschoss gotische Konstruktionen erhalten, und zwar vor allem in den Räumlichkeiten an der Strasse.

Radnická č. 8 – Altes Rathaus, Hausnr. 368

Der älteste Kern der komplizierten Konglomerats ist ein nicht unterkellertes zweigeschossiges Haus mit Turm und mit wertvollen Architekturdetails aus der Zeit vor der Mitte des 13. Jahrhunderts. Zeitlich knüpft ursprünglich das wohl eigenständige gotische Haus an der Nordseite an. Im Hof konzentriert sich eine spätgotische Ziegelverbauung.

Radnická 10, Hausnr. 369

Mit einer bestimmten Wahrscheinlichkeit ist es möglich als ältesten Kern eine großen quadratischen Raum im Nordteil des Hauses zu betrachten, die weitere Entwicklung kann man nur hypothetisch bestimmen.

Radnická 12, Hausnr. 370

Das Haus beinhaltet wenigstens im Kellergeschoss eine mittelalterlichen, nicht genauer datierten Kern an der Strasse.

Starobrněnská 2–4, Hausnr. 325

Der steinerne Kern wurde im Mittelteil der Eckparzelle wahrscheinlich am Ende des 13. Jahrhunderts errichtet, seine Erweiterung während des Mittelalters belegt ein nur schwer einordenbares Mauerwerk in den Kellern. Die Entwicklung schloss der spätgotische Hofflügel ab.

Starobrněnská 6, Hausnr. 336

Abgesehen von der ursprünglichen Holzverbauung, kann man als ältesten Teil des gemauerten Hauses den unterkellerten Straßentrakt betrachten. In der Spätgotik wurde ein Keller unter die Strasse getrieben und der kurze Ostflügel in den Hof angebaut.

Starobrněnská 8, Hausnr. 337

Den Keller des ältesten, offenbar dreiteiligen gemauerten Hauses legte eine archäologische Forschung unter dem westlichen Hofflügel frei. Bis zum Anfang des 15. Jahrhunderts dehnte er sich auf die gesamte Parzellenbreite und auch in ihre Tiefe aus.

Starobrněnská 10, Hausnr. 338

Als ältesten gemauerten Kern des Gebäudes kann man den gesamten Hauptraum des Kellergeschosses interpretieren. Die Umfassungsmauern des mittelalterlichen Gebäudes sind bis ins 2. Stockwerk erhalten, hier zweifellos aus der spätgotischen Bauphase.

Starobrněnská 12 Hausnr. 339

Der gemauerte Kern äußert sich im mittleren und nördlichen Teil des Kellergeschosses. Das Mauerwerk der spätgotischen und frührenaissancezeitlichen Etappe reicht wenigstens bis zum Niveau des ersten Stockwerks.

Starobrněnská 14, Hausnr. 340

Ein Überrest des mittelalterlichen Hauses ist offenbar die Frontmauer, in der ein Teil eines Spitzbogenportals vermauert ist, die echte Umfassungsmauer des Hauses erfasste eine archäologische Forschung.

Starobrněnská 16, Hausnr. 33

Wenigstens an der Straßenseite kann man mit Relikten eines gotischen Hauskernes rechnen.

Starobrněnská 18, Hausnr. 341

Mittelalterliches Mauerwerk wurde bislang nur im ersten Kellergeschoss an der Straßenseite nachgewiesen, in die Spätgotik gehört der unter der Kommunikationslinie vorgeschobene Keller.

Starobrněnská 20, Hausnr. 690

Das große Haus verrät in den Kellergeschossen die Anwesenheit von drei gotischen Häusern. Vom rechten kann man eindeutig einen eingetieften Raum mit vorgeschobenen kleinen Keller erkennen, vom mittleren einen zweiräumigen Keller, und vom linken Objekt dann eine zweiteiligen Keller an der Straßenseite ergänzt um einen Hofflügel. Die mittelalterlichen Mauern setzen sich zweifellos wenigstens ins Erdgeschoss fort.

Náměstí Svobody 1, Hausnr. 95

Das älteste gemauerte Gebäude stellt das Haus im mittleren und hinteren Teil der Parzelle dar. Am Anfang des 14. Jahrhunderts wurde es durch ein dreiteiliges Objekt mit unterkellertem Vorderraum ersetzt. Im Spätmittelalter wurde der Raum über der Durchfahrt an der Frontseite der Parzelle verbaut.

Náměstí Svobody 7 – Koblížná 2, Hausnr. 71, Haus der Říkovský von Dobříče

Mittelalterliche Konstruktionen wurden in den Kellern und im Erdgeschoss des großen Eckhauses nachgewiesen, dessen Entwicklung bislang nicht in ausreichendem Maße erkannt ist. Der Vorderteil der Parzelle am Hauptplatz musste schon am Anfang des 15. Jahrhunderts verbaut worden sein, wie das erhaltene Fresken belegen, in den folgenden Jahrzehnten dehnte sich das Haus besonders in den Hof aus.

Náměstí Svobody 8, Hausnr. 72 – Haus zum Goldenen Schiff

Die erste Entwicklungsphase stellt ein zweiräumiges unterkellertes Haus im mittleren Teil der städtischen Bauparzelle dar, das sich in den Kellern, im Erdgeschoss und teilweise im Stockwerk erhalten hat. Seit dem 14. Jahrhundert wurde es erweitert, zunächst um einen tiefen Trakt und allmählich um einen Zubau an der Südseite und um weitere Zubauten im Hof. Es wurde gleichfalls das vielleicht ursprünglich eigenständige Haus im Norden angegliedert.

Náměstí Svobody 17, Hausnr. 86 – Palais Schwanz (Haus der Herrn von Leipa)

Nach dem Untergang der Holzlehmverbauung entstand der steinerne Kern im Südteil der Parzelle, nach der Parzellenteilung noch in der 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts wurde auch der Nordteil verbaut. Beide Objekte dehnten sich noch in der Gotik in den Hof aus. Die Renaissance brachte die Wiedervereinigung und einen radikalen Umbau, sodass die mittelalterlichen Konstruktionen beinahe ausschließlich in den Kellern erkennbar sind.

Šilingrovo nám. 7, Hausnr. 343

In den Kellern des unlängst abgerissenen Hauses befanden sich Spuren eines zweiräumigen gemauerten Hauses gotischen Ursprungs, mit einem offenbar spätgotischen kleinen Keller unter der Strasse.

Zelný trh 4, Hausnr. 313 – Kapucínské náměstí 9 – „Reduta“

An der Wende vom 13. zum 14. Jahrhundert wurde die Holzlehmverbauung gänzlich durch eine Steinverbauung ersetzt, von der es durch eine archäologische Forschung gelang, Teile von zwei Häusern zu erfassen, die im weiteren Verlauf des Mittelalters besonders in den Hof erweitert wurden.

Zelný trh 5 – Kapucínské náměstí 8, Hausnr. 300

Den ältesten gotischen Kern stellt ein Eckraum des ersten unterirdischen Geschosses dar, ergänzt um einen niedriger gelegenen spätgotischen kleinen Keller. Mittelalterlichen Ursprungs sind die Teile über dem Keller an der Südgrenze der städtischen Bauparzelle und in ihrer Tiefe. Die gotischen Mauern setzen sich zweifellos in das Erdgeschoss fort.

Zelný trh 6, Hausnr. 299

Hypothetisch kann man als ältesten Kern vielleicht den rechten Teil der Disposition des Kellergeschosses errichten, der hintere kleinere Keller könnte spätgotisch sein.

Zelný trh 7, Hausnr. 298

Der frühgotische Kern hat sich im mittleren Teil der Parzelle vom Kellergeschoss vielleicht bis in das 1. Stockwerk erhalten. Noch im Mittelalter wurde die gesamte Frontseite der Parzelle verbaut, die präsentierte Ostfront aus hochformatigen Ziegeln gehört in die Spätgotik.

Zelný trh 9 – Hausnr. 294, Haus der Herren aus Fanal

Spätestens in der 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts wurde das unterkellerte Holzlehmhaus durch ein gemauertes Objekt mit Eckkeller und mittlerer Durchfahrt ersetzt.

Zelný trh 12, 13, Hausnr. 332, 331

Der Keller an der Nordostecke stammt wohl aus der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts. Nur um einige Jahrzehnte später wurde die Parzelle geteilt und im Südteil wurde ein zweites Haus erbaut, von dem sich bislang der Kellerraum in der Parzellentiefe erhalten hat.

Zelný trh 17, Hausnr. 326

Als ältesten Teil des Hauses kann man die Räumlichkeit unter dem ehemaligen Straßentrakt errichten, noch in der Gotik entstanden die unter den Platz reichenden Kellerräume.

Bildbeschreibungen

Abb. 1

Brünn, historischer Kern.
Katalogisierte Häuser mit
mittelalterlichen Relikten.

Abb. 2

Ecke des heute nicht mehr
existierenden Gasthauses Zu den
drei Fürsten an der Straßenecke
Poštovská und Jánská mit einem
zweifelloso gotischen Kern auf der
Fotografie aus der Zeit vor der
Assanierung zu Beginn des 20.
Jahrhunderts. AMB, U5, Sign. XXV.

Abb. 3

M. Groer, Straßenecke Sedlářská
(Masarykova) und Jánská, 1644, Öl
auf Blech (30,5 × 41,5 cm), Mährische
Galerie Inv. nr. 2348.

Abb. 4

Blick auf das Haus Pánská 6–8 aus
dem J. 1908. AMB – Neusammlung
von Fotografien 110–1014.

Abb. 5

H. B. Beyer und H. J. Zeiser, Ausschnitt
aus dem Bild Belagerung von Brünn
durch die Schweden (Blick aus der
Vogelperspektive) – die heutige
Panská-, radnická-, Masarykova-,
Dominikánská-, Starobrněnská- und
Mečová Strasse, der Dominikanerplatz,
Der Krautmarkt um das J. 1650. Öl auf
Leinwand (245 × 160 cm), Verwahrt
im MuMB Inv. nr. 2285.

Abb. 6

F. L. Korompay, Fronleichnamtsfeier
auf Petrov am 13. Juli 1748, Ausschnitt
mit der Abbildung der Westseite der
Unteren Marktes (náměstí Svobody
– Freiheitsplatz), Öl auf Leinwand
(388 × 192 cm), MuMB Inv. nr. 2283.

Abb. 7

J. Maserle, Blick auf die Westseite des
Krautmarktes, 1768, Gouachezeichnung
auf mit Leinwand unterlegtem Papier
(64 × 39,5), MuMB Inv. nr. E 15 359.